

Images of His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej the Great Through Swiss Authors' Points of View

ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผ่านมุมมองนักเขียนชาวสวิส

Tissawas Thumrongsanta

กิสวิส ชำรงสานต์

Faculty of Liberal Arts and Science, Kasetsart University, Thailand

Corresponding author

e-mail: tissawas.t@ku.th

Received 29-03-2024

Revised 03-07-2024

Accepted 07-07-2024

DOI: 10.69598/artssu.2024.3123.

Keywords: images, King Bhumibol Adulyadej the Great, King Rama IX, polyphony, intertextuality, interdiscursivity, axiology, rhetorical figures

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์, ภูมิพล
อดุลยเดชมหาราช, พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว, รัชกาลที่ 9,
พหุโฆษะ, สัมพันธบท, สัมพันธสาร,
คำอรรถวิทิตยา, ไวยาหารภาพพจน์

Abstract

Objectives: This research aims to analyze the language features used to portray the images of His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej the Great, King Rama IX of Thailand.

Methods: The researcher studied two books written in French: *Le Roi Bhumibol et la Famille Royale de Thaïlande à Lausanne* by Cléon C. Séraïdaris, compiled by his son, Lysandre C. Séraïdaris, and *Un roi en Suisse: La jeunesse helvétique du roi Bhumibol de Thaïlande* by Olivier Grivat.

Results: Both books present his majesty's three main aspects: 1) the King who had vision and genius, 2) the King who was friendly and simple, and 3) the King who was highly revered and respected. The portrayal of the images of His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej the Great was conveyed through language strategies, utilizing polyphony, intertextuality, and interdiscursivity, including the use of axiology and rhetorical figures to express honor to the Late King of Thailand.

Application of this study: The results of this study reveal the attitude of Swiss people towards His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej the Great through the use of various language strategies. These theories can be applied to study images in other contexts.

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: บทความวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษากลวิธีทางภาษาในการนำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 ของประเทศไทย

วิธีการศึกษา: ผู้วิจัยศึกษาจากหนังสือ 2 เล่มที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส คือ *พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและพระราชวงศ์ไทยที่เมืองโลซานน์* เขียนโดย เกลอง เซ. เซราอีดารีส รวบรวมโดยบุตรชายของเขา คือ ลิซ็องดร์ เซ. เซราอีดารีส และ *พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์ไทย เมื่อครั้งทรงพระเยาว์ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์* เขียนโดย โอลีวีเย กรีวา

ผลการศึกษา: ผู้วิจัยพบประเด็นการนำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รวม 3 ประเด็น ได้แก่ 1) พระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระราชวิสัยทัศน์และพระอัจฉริยภาพ 2) พระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระราชอัธยาศัยและพระราชจริยวัตรเรียบง่าย และ 3) พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่รักและเคารพบูชา ผ่านกลวิธีทางภาษาโดยการใช้พหุโฆษะ สัมพันธบท และสัมพันธสาร รวมถึงการใช้คำอรรถวิทิตยาหรือแสดงคุณค่า และการใช้ไวยาหารภาพพจน์ ทั้งนี้ เพื่อยอพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ของประเทศไทย

การประยุกต์ใช้: ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของชาวสวิสที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผ่านกลวิธีทางภาษาที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำทฤษฎีดังกล่าวไปประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ในเรื่องอื่นได้อีกต่อไป

บทนำ

ด้วยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี ได้ทรงประทับและศึกษาในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ตั้งแต่องค์ยังทรงพระเยาว์ พระองค์จึงทรงมีความผูกพันกับครู ส่วนพระองค์ผู้มีนามว่า Cléon C. Séraïdaris ที่ถวายพระอักษรแด่พระองค์และสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช รัชกาลที่ 8 โดยการแนะนำให้เข้าเฝ้าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีของหม่อมเจ้าศรีสริยานุวัตร พระราชปนัดดาในรัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงเป็นนักศึกษาวิชาแพทยศาสตร์อยู่ที่เมืองโลซานน์ในขณะนั้น หลังจากได้พบกับ Cléon สมเด็จพระบรมราชชนนีฯ ทรงเสนอให้ Cléon เป็นครูถวายพระอักษรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ ซึ่ง Cléon ตอบรับโดยไม่ลังเล และได้ทำหน้าที่นี้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 เขาถวายคำแนะนำให้พระมหากษัตริย์ทั้ง 2 พระองค์เข้าศึกษาต่อในโรงเรียน École de la Nouvelle Suisse Romande ในช่วง พ.ศ. 2478 – 2488 ด้วยเห็นว่าเป็นโรงเรียนที่เหมาะสมกับพระมหากษัตริย์ของสยามอย่างยิ่ง ณ โรงเรียนแห่งนี้ไม่เพียงมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านวิชาการ แต่ยังเน้นการพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ซึ่งสิ่งนี้ก็สะท้อนให้เห็นเป็นอย่างดีจากพระปรีชาสามารถในด้านต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไม่ว่าจะเป็นด้านนิติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การช่าง การเกษตร การถ่ายภาพ ดนตรี และศิลปะ เป็นต้น Cléon ได้จดบันทึกพระราชประวัติ พระราชจริยวัตร พระอัจฉริยภาพ รวมถึงพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทยและพระราชวงศ์ไทยเป็นภาษาฝรั่งเศส ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เคยมีพระราชกระแสรับสั่งให้บุตรชายของ Cléon คือ Lysandre C. Séraïdaris เป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวของพระองค์ให้แก่สาธารณชน Lysandre จึงตัดสินใจนำบันทึกความทรงจำของ Cléon ผู้เป็นบิดามาถ่ายทอดในหนังสือชื่อ *Le Roi Bhumibol et la Famille Royale de Thaïlande à Lausanne* ตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 2013 (พ.ศ. 2556) และได้มีการแปลเป็นภาษาไทย โดย ดร. อติเทพ เวณจันทร์ ในชื่อว่า *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และเจ้านายไทยในโลซานน์*

นอกจากนี้ ยังพบหนังสือชื่อ *Un roi en Suisse. La jeunesse helvétique du roi Bhumibol de Thaïlande* เขียนโดย Olivier Grivat เมื่อ ค.ศ. 2011 (พ.ศ. 2554) (ไม่มีฉบับแปลภาษาไทย) ตีพิมพ์จำหน่ายก่อนหน้าหนังสือบันทึกความทรงจำของครูส่วนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ไม่นานนัก Grivat เป็นนักหนังสือพิมพ์และนักเขียนที่สนใจประวัติศาสตร์ และเคยเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการบริหารของวารสาร *24 heures* ของรัฐโว (Vaud) ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เขาได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จำนวน 2 ครั้ง คือ ใน พ.ศ. 2551 และ พ.ศ. 2552 พร้อมกับ Daniel Brélaz นายกเทศมนตรีเมืองโลซานน์ (Syndic de Lausanne) Philippe Gex ผู้ว่าการสมาคมการผลิตไวน์แห่งรัฐโว (Gouverneur de la Confrérie du Guillon) และ Lysandre C. Séraïdaris หลังจากนั้น Grivat ได้เขียนหนังสือเล่มดังกล่าวขึ้น โดยได้รวบรวมพระราชประวัติ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตั้งแต่เมื่อครั้งประทับอยู่ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ รวมถึงพระราชกรณียกิจเมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ของประเทศไทย อีกทั้งยังนำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์การเสด็จเยือนประเทศสวิตเซอร์แลนด์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและประวัติศาสตร์ของราชวงศ์จักรี

แม้หนังสือทั้ง 2 เล่มจะมีปฐมบทแห่งการประพันธ์แตกต่างกัน หากแต่หนังสือทั้ง 2 เล่มนี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การนำเสนอพระราชประวัติ พระราชจริยวัตร พระอัจฉริยภาพ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รวมถึงพระประวัติ พระจริยวัตร พระอัจฉริยภาพ และพระกรณียกิจของพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์อื่น ได้แก่ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พร้อมยังมีการนำเสนอภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์อื่น นับเป็นการเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักยิ่งของปวงชนชาวไทย รวมถึงพระราชวงศ์ไทย ให้กับผู้อ่านชาวสวิสและผู้อ่านประชาคมผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศส (Francophones) ได้รับรู้

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรผ่านมุมมองนักเขียนชาวสวิส
2. เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาของนักเขียนชาวสวิสที่ใช้ในการนำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

วิธีการศึกษา

ศึกษาและวิเคราะห์วาทกรรมในระดับคำ ข้อความ และประโยค ทั้งที่เป็นระดับข้อความต่อเนื่อง (séquence) ส่วนที่เป็นเนื้อหาและที่เป็นข้อความบรรยายประกอบภาพถ่าย (légende) ในหนังสือ 2 เล่มที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส ได้แก่

1. *Un roi en Suisse. La jeunesse helvétique du roi Bhumibol de Thaïlande*¹ เขียนโดย Olivier Grivat พร้อมภาพถ่ายประกอบ ทั้งสิ้น 13 บท รวม 172 หน้า ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Favre เมือง Lausanne ค.ศ. 2011 (พ.ศ. 2554)
2. *Le Roi Bhumibol et la Famille Royale de Thaïlande à Lausanne*² เขียนโดย Cléon C. Séraïdaris รวบรวมโดย Lysandre C. Séraïdaris พร้อมภาพถ่ายประกอบ ทั้งสิ้น 22 บท รวม 426 หน้า ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Slatkine เมือง Genève ค.ศ. 2013 (พ.ศ. 2556)

ข้อตกลงเบื้องต้น

สำหรับการดำเนินการวิจัยนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์หนังสือที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสทั้งเล่ม โดยแปลข้อมูลที่น่าวิเคราะห์เป็นภาษาไทย ซึ่งเน้นการแปลแบบเคียงรูปหรือแปลแบบตรงตามตัวอักษร³ ให้ตรงกับภาษาต้นฉบับมากที่สุด ยกเว้นประโยคที่ต้องแปลคำราชาศัพท์หรือคำศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประเพณีหรือวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยอาศัยการแปลเชิงอรรถศาสตร์ โดยไม่แปลคำในภาษาต้นฉบับตามความหมายในพจนานุกรม แต่เลือกใช้คำอื่นที่ยังคงรักษาความหมายทางวัฒนธรรมและความรู้สึกนึกคิดของทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาปลายทางให้มากที่สุด และนำเสนอข้อมูลที่วิเคราะห์เป็นภาษาไทย ส่วนข้อมูลต้นฉบับที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสนั้น ผู้วิจัยใส่ไว้ในเชิงอรรถ นอกจากนี้ ทฤษฎีที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย หากเป็นทฤษฎีที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส ผู้วิจัยแปลเป็นภาษาไทยทั้งหมดโดยเน้นการแปลแบบเคียงรูปหรือแปลแบบตรงตามตัวอักษร และนำข้อความทฤษฎีที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสใส่ไว้ในเชิงอรรถ ยกเว้นคำ วลี หรือประโยคขนาดสั้นที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส จะใส่ไว้ในวงเล็บแทน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากหนังสือทั้ง 2 เล่มที่นำมาวิเคราะห์ถือเป็นวาทกรรมประเภทหนึ่งที่มีการนำเสนอเรื่องราวอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กันในแต่ละบทตลอดทั้งเล่มภายใต้จุดมุ่งหมายหลักก็คือ การให้ข้อมูลผ่านการเล่าและการพรรณนาหรือบรรยาย ผู้วิจัยจึงอาศัยทฤษฎีการวิเคราะห์วาทกรรมในการศึกษาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยศึกษาการใช้ภาษาที่ประกอบขึ้นเป็นวาทกรรมดังกล่าวซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำเสนอวาทกรรมและเป็น “กลไกสำคัญที่ทำให้วาทกรรมก่อรูปและดำเนินไป” (Hongladarom, 2000 : 9) ดังนั้น การวิเคราะห์วาทกรรม (Analyse du discours) จึงเป็นการผสมผสานระหว่างการศึกษาแนวความคิดทางนิรุกติศาสตร์ (tradition philologique) การอธิบายตัวบท (explication de texte) กับการประยุกต์แนวคิดภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ จิตวิเคราะห์ และสังคมวิทยา กล่าวคือ การวิเคราะห์วาทกรรมก็คือการผสมผสานความรู้และแนวคิดทางมนุษยศาสตร์ที่เน้นในเรื่องของการใช้ภาษาและสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมของผู้สร้างวาทกรรมอย่างแยกกันไม่ออก ดังที่นักทฤษฎีอย่าง Charaudeau

¹ ผู้วิจัยใช้คำย่อว่า R.B.S.

² ผู้วิจัยใช้คำย่อว่า R.B.L.

³ ตามทฤษฎีของ Chaibua (1999 : 157) และ Newmark (1988 : 45-47).

ได้ให้คำนิยามคำว่า “วาทกรรม” (Discours) ไว้ว่าคือวิธีการพูดหรือเขียนที่ขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้ส่งสาร วาทกรรมจะขึ้นอยู่กับทั้งเงื่อนไขในตัวบทเองและนอกตัวบท หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ วาทกรรมจะประกอบด้วย ถ้อยคำ (énoncé) ผนวกกับสถานการณ์การสื่อสาร (situation de communication) หรือบริบททั้งหมดที่แวดล้อมตัวบท (cotexte et contexte) นั่นเอง วาทกรรมจึงเป็นเสมือน “วิธีการพูดสื่อสาร (พูด/เขียน) (...) ที่ถูกเข้ารหัสตามเงื่อนไขโดยเจตนาซึ่งจะเข้ามาจัดการกับวิธีการสื่อสารนั้น”⁴ (1997 : 39) วาทกรรมจึงต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทั้งภายในและภายนอกวาทกรรม ซึ่งก็คือ บริบทประชิด (cotexte) และบริบทแวดล้อม (contexte) สำหรับ Adam (1990 : 23) เขาเปรียบเทียบคำว่า “วาทกรรม” (discours) กับ “บทอ่าน” (texte) ไว้ว่า วาทกรรม (discours) ก็คือ บทอ่าน (texte) ที่ผนวกกับเงื่อนไขของการประกอบสร้างหรือบริบทที่แวดล้อม (conditions de production) ส่วนบทอ่าน (texte) ก็คือ วาทกรรมที่ปราศจากเงื่อนไขของการประกอบสร้างหรือบริบท จากความหมายข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Foucault (1969, as cited in Charoensin-Olarn, 2011 : 20) ที่สรุปว่า วาทกรรมหมายถึงระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิตเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ (identité) และความหมาย (signifiante) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้ วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นมานั้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง จนกลายเป็นวาทกรรมหลักขึ้นมาในสังคม และยังคงมองว่า วาทกรรมคือระบบที่ทำให้การพูด/การเขียนถึงในเรื่องต่าง ๆ ในสังคมหนึ่ง ๆ เป็นไปได้ เพราะวาทกรรมจะเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ เงื่อนไข และกลไกต่าง ๆ ในการพูด การเขียนในเรื่องราว/ในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย กล่าวคือ การวิเคราะห์วาทกรรมก็คือการเน้นวิเคราะห์ตัวบทใดตัวบทหนึ่ง (texte) ไปพร้อม ๆ เงื่อนไขของการสร้างตัวบท นั่นคือ ภาษาที่มาพร้อมกับ “กรอบความรู้” (épistémè) หรือ “ความจริง” (vérité) ที่ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเชื่อหรือคล้อยตาม

1. ทฤษฎีการวิเคราะห์วาทกรรมระดับข้อความ (Séquences textuelles)

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า วาทกรรมไม่ใช่การวิเคราะห์ตัวบทอ่านที่ปรากฏแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นความต่อเนื่องของบทอ่านเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายใดมุ่งหมายหนึ่ง และองค์ประกอบที่วาทกรรมนั้นประกอบสร้างขึ้นมาจากใคร เพื่อใคร ในช่วงเวลาใด ปรากฏในแหล่งข้อมูลประเภทใด ในสภาพสังคมใด เพราะวาทกรรมจะสามารถทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ หรือขอบข่ายนั้น ๆ การศึกษาวาทกรรมจึงไม่ใช่เพียงแค่ศึกษาแต่ตัวภาษาที่ปรากฏออกมาเท่านั้น เพราะมันคือผลพวงของการประกอบเข้าด้วยกันของทั้งข้อมูลทางภาษา (informations linguistiques) และสถานการณ์ (informations situationnelles) ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้และสภาวะของความคิดและภาพแทนของโลกเข้าใจด้วยกัน ด้วย “วาทกรรมระดับข้อความคือสิ่งที่เป็นผลมาจากการตัดแบ่งเนื้อหาตัวบทของวาทกรรมทั้งหมด” (séquences résultent du découpage du matériau discursif) (Charolles, 1988 : 9) สอดคล้องกับแนวความคิดของ Adam ที่เสนอให้ศึกษาวาทกรรมระดับข้อความ โดยกล่าวว่า

“เช่นเดียวกับวาทกรรม ตัวบทคือปรากฏการณ์ที่มีความหลากหลายและแตกต่างเป็นอย่างมาก ก่อนอื่นการศึกษาภาษาศาสตร์ในตัวบทต้องพยายามสร้างทฤษฎีความหลากหลายและแตกต่างนี้ ด้วยเหตุนี้ ผมจึงขอเสนอให้กำหนดการศึกษาวาทกรรมสัมพันธ์รูปประโยคไว้ที่ระดับที่ไม่ใช่ตัวบท [...] แต่เป็นระดับข้อความ เหนือสิ่งอื่นใด ตัวบทคือหน่วยที่ประกอบด้วยระดับข้อความจำนวนหนึ่ง (ที่ซึ่งจำนวนนั้นประกอบด้วยระหว่าง 1 ถึงจำนวนหลาย ๆ ข้อความ [...])”⁵ (Adam, 1987 : 56-57).

⁴ ต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « manière de dire (parler/écrire) [...] codée improvisée selon un ensemble de conditions intentionnelles qui président à celle-ci ».

⁵ ต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Comme le(s) discours, le texte est un phénomène extrêmement hétérogène. La linguistique textuelle doit, avant tout, essayer de théoriser cette hétérogénéité. Dans ce but, je propose de situer la « syntaxe des grandes masses verbales » au niveau non plus du TEXTE [...], mais de la SÉQUENCE. Un texte est, avant tout, une unité composée de *n* séquences (où *n* est compris entre 1 séquence et un nombre *n* de séquences [...]) ».

วาทกรรมระดับข้อความดังกล่าวจะปรากฏทั้งวาทกรรมระดับข้อความการเล่า (séquentialité narrative) วาทกรรมระดับข้อความการพรรณนาหรือบรรยาย (séquentialité descriptive) วาทกรรมระดับข้อความการสั่งหรือแนะนำ (séquentialité injonctive-instructionnelle) วาทกรรมระดับข้อความเพื่อให้เหตุผลหรือเชิงโต้แย้ง (séquentialité argumentative) วาทกรรมระดับข้อความเพื่ออธิบายหรือนำเสนอ (séquentialité explicative-expositive) วาทกรรมระดับข้อความโต้ตอบ (séquentialité dialogale-conversationnelle) และวาทกรรมระดับข้อความแบบวรรณศิลป์ (séquentialité poétique-autotélétique) (Adam, 1987 : 59) ด้วยเหตุที่หนังสือทั้ง 2 เล่ม มีจุดมุ่งหมายสำคัญ⁶ เพื่อให้ข้อมูลพระราชประวัติ พระราชจริยวัตร พระอัจฉริยภาพ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยทำให้ผู้อ่านรู้จัก (faire connaître) อีกทั้งเพื่อให้รู้ (faire savoir) และเพื่อให้เห็น (faire voir) พระราชจริยวัตร พระอัจฉริยภาพ และพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เขียนยังมีจุดมุ่งหมายอีก 2 ประการ คือ เพื่อกะตุ้นผู้อ่านให้เชื่อ (faire croire) และเพื่อให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม โดยทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมกับผู้เขียน (faire ressentir)

2. ทฤษฎีการใช้พหุโฆษะ (Polyphonie) สัมพันธบท (Intertextualité) และสัมพันธสาร (Interdiscursivité)

ด้วยเหตุที่การนำเสนอพระราชประวัติ พระราชจริยวัตร พระอัจฉริยภาพ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จำเป็นต้องให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทยหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ ดังนั้น ผู้เขียนจึงต้องอาศัยตัวบทหรือวาทกรรมที่หลากหลายสอดแทรกไว้ในหนังสือของตนเอง ดังที่ Barthes (1973 : 372 as cited in Thumrongsanta, 2016 : 29-30) ได้กล่าวว่า “ทุกตัวบทก็คือสัมพันธบทหรือสหบทวาทกรรมอื่น ๆ จะปรากฏในตัวบท ในหลายระดับที่แตกต่างกันในหลายรูปแบบที่อาจสังเกตเห็นได้ชัดหรือไม่ก็ตาม สัมพันธบทก็คือสนามแห่งการสร้างวาทกรรมที่อาจไม่รู้แหล่งที่มา หรืออาจมาจากการอ้างข้อความที่อ้างแบบไม่ตั้งใจ หรืออาจเป็นข้อมูลโดยไม่ใส่เครื่องหมายอัญประกาศก็ได้”⁷ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kristeva (1969 : 46 as cited in Thumrongsanta, 2016 : 27) ที่กล่าวว่า “ตัวบททุกบทล้วนประกอบสร้างขึ้นด้วยการยกข้อความจากแหล่งอื่น ๆ มาปะติดปะต่อกันเข้า ตัวบททุกบทเป็นการดัดกลืนและแปรรูปตัวบทอื่น ๆ ทั้งสิ้น”⁸

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์สหบทออกเป็น 3 ลักษณะ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษา คือ 1) พหุโฆษะ⁹ (Polyphonie) ตามแนวคิดของ Ducrot (1984 : 198-199) ที่แยกความแตกต่างระหว่าง “ผู้กล่าวถ้อยคำ (sujet parlant)” กับ “ผู้ส่งสาร (locuteur)” สอดคล้องกับคำว่า “Dialogisme interlocutif” ของ Bakhtine ที่หมายถึง “ผู้เขียน (...) จะสร้างผลผลิตคำพูดที่เป็นถ้อยคำชุดหนึ่ง โดยเขาจะสร้างมันจากถ้อยคำที่ต่างชนิดกันหรือจากถ้อยคำของผู้อื่น”¹⁰ (Ducrot, 1984 : 324 as cited in Thumrongsanta, 2016 : 27) โดยผู้เขียนจะอ้างวาทกรรมตรง (discours direct) ของผู้อื่นโดยแสดงสถานะของผู้กล่าวถ้อยคำนั้นในงานเขียนของตนเอง ดังที่ Prachakul (2009 : 335) กล่าวว่า ตัวบทหนึ่ง ๆ “เป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ ‘ภาษา’ ของคนกลุ่มต่าง ๆ จากหลากหลายฐานะ อาชีพ และเพศวัย ได้มาปะทะสังสนทนกันอย่างมีพลวัต เกิดเป็นเสียงอื่นซึ่งแย้งแต่สอดประสานกันในงานชิ้นเดียว” 2) สัมพันธบท (Intertextualité) ตามแนวคิดของ Maingueneau (2002 : 328-329) หมายถึง “วาทกรรมที่มีความสัมพันธ์กับตัวบทที่มีแหล่งที่มาชัดเจน เช่น การอ้างอิงในอัญพจน์ (citation) การกล่าวพาดพิง (allusion) วรรณกรรม

⁶ ตามแนวคิดของ Charaudeau (2005 : 52-55) แบ่งจุดมุ่งหมาย (finalités) ในการสื่อสารไว้ 4 ประเภท ได้แก่ 1) เพื่อมุ่งเน้นให้กระทำ (visée prescriptive) 2) เพื่อมุ่งเน้นให้ข้อมูล (visée informative) 3) เพื่อมุ่งเน้นการกระตุ้นให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (visée incitative) และ 4) เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม (visée pathémique)

⁷ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Tout texte est un intertexte ; d'autres textes sont présents en lui, à des niveaux variables, sous des formes plus ou moins reconnaissables [...]. L'intertexte est un champ général de formules anonymes, dont l'origine est rarement repérable, de citations inconscientes ou automatiques, données sans guillemets ».

⁸ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] tout texte se construit comme mosaïque de citations, tout texte est absorption et transformation d'un autre texte ».

⁹ คำศัพท์บัญญัติโดย Prachakul (2009 : 329-336).

¹⁰ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « L'auteur [...] crée un produit verbal qui est un tout unique (un énoncé). Il le crée néanmoins à l'aide d'énoncés hétérogènes, à l'aide des énoncés d'autrui pour ainsi dire ».

เลียนแบบ (parodie) ฯลฯ” สอดคล้องกับคำว่า “hétérogénéité montrée” ของ Authier-Revuz (1984) ที่ผู้เขียนหรือผู้ส่งสารรู้ที่มาของตัวบทอื่นที่มาแทรกในตัวบทของตนเอง และ 3) สัมพันธสาร (Interdiscursivité) ที่หมายถึง “การรวมตัวกันระหว่างตัวบทที่ต่างประเภทกันโดยมาจากแหล่งที่มาอย่างกระจัดกระจาย”¹¹ (Authier-Revuz, 1984) โดยผู้เขียนหรือผู้ส่งสารจะนำเสนอรูปแบบวาทกรรมหรือข้อมูลอื่นที่แตกต่างและหลากหลายในตัวบทของตนเอง เช่น ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ถูกแทรกในวาทกรรมระดับข้อความการเล่า หรือวาทกรรมระดับข้อความการพรรณนาหรือบรรยายถูกแทรกด้วยวาทกรรมระดับข้อความเพื่อให้เหตุผลหรือเชิงโต้แย้ง ฯลฯ

3. ทฤษฎีการวิเคราะห์คำอรรถวิยาหรือแสดงคุณค่า (Axiologie)

คำอรรถวิยาหรือแสดงคุณค่าสามารถปรากฏออกมาได้ในคำหลากหลายประเภท ได้แก่ คำนาม คำคุณศัพท์ และคำวิเศษณ์ หากแต่โดยทั่วไปเมื่อต้องการจะแสดงคุณค่าในวาทกรรมระดับข้อความพรรณนาหรือบรรยายก็มักจะปรากฏอยู่ในรูปคำคุณศัพท์เสียเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเป็นการพรรณนาหรือบรรยายถึงบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สำหรับ Kerbrat-Orecchioni (2002 : 94) ได้จัดแบ่งการใช้คำคุณศัพท์ไว้หลายประเภท ได้แก่ 1) คำคุณศัพท์เชิงอรรถวิยา (adjectifs objectifs) จะปรากฏในวาทกรรมที่ “พยายามจะลบล้างหรือยกย่องอย่างของผู้กล่าวถ้อยคำนั้น”¹² (Kerbrat-Orecchioni, 2002 : 80 as cited in Thumrongsanta, 2015 : 13) ซึ่งคำคุณศัพท์ที่ปรากฏจะมีความหมายเป็นกลางปราศจากการตัดสินและประเมินค่าใด ๆ 2) คำคุณศัพท์เชิงอัตวิสัย (adjectifs subjectifs) จะปรากฏในวาทกรรมที่ผู้กล่าวถ้อยคำนั้น “แสดงตนออกมาอย่างชัดเจนหรือแฝงนัยการประเมินค่าในข้อความ”¹³ (Kerbrat-Orecchioni, 2002 : 80 as cited in Thumrongsanta, 2015 : 14) ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ 2.1) คำคุณศัพท์เชิงอัตวิสัยบ่งความรู้สึก (adjectifs subjectifs affectifs) จะให้คุณค่ากับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง พร้อมกับปฏิกิริยาความรู้สึกของผู้กล่าวถ้อยคำนั้น และ 2.2) คำคุณศัพท์เชิงอัตวิสัยแบบประเมินค่า (adjectifs subjectifs évaluatifs) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย คือ 2.2.1) คำคุณศัพท์เชิงอัตวิสัยแบบประเมินค่าโดยไม่ตัดสินใด ๆ (adjectifs subjectifs évaluatifs non axiologiques) ที่ “ปราศจากการแสดงคุณค่าการตัดสิน และการแสดงอารมณ์ร่วมของผู้ส่งสาร”¹⁴ และ 2.2.2) คำคุณศัพท์แบบประเมินค่าและตัดสิน (adjectifs subjectifs évaluatifs axiologiques) ที่มีการแสดงคุณค่าการตัดสิน (un jugement de valeur) ทั้งด้านบวก (positif) และด้านลบ (négatif) (Kerbrat-Orecchioni, 2002 : 80 as cited in Thumrongsanta, 2015 : 14)

4. ทฤษฎีการวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ (Figures de rhétorique / Figures du discours¹⁵ / Structures rhétoriques du texte¹⁶)

โวหารภาพพจน์เป็นการใช้ภาษาเพื่อกระตุ้นผู้ฟังให้เชื่อหรือกระทำตาม (Aristote, 1991 as cited in Thumrongsanta, 2019 : 93) อีกทั้งยังเป็น “กลวิธีที่ใช้ในการแสดงออกเพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ ให้มีชีวิตชีวา ให้น่าหนักกับวาทกรรม และยังก่อให้เกิดอารมณ์และจะตรึงความสนใจของผู้รับสารไว้”¹⁷ (Blanchard et al., 1995 as cited in Thumrongsanta, 2019 : 93) โดยต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ 1) l'ethos หรือ “ภาพของผู้ส่งสารหรือผู้กล่าววาทะที่จะแสดงออกมาและปรากฏอยู่ในวาทกรรมและภาพนี้ก็จะเอื้อให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือต่อผู้รับสารหรือผู้ฟัง”¹⁸ (Amossy, 2006 as cited in Thumrongsanta,

¹¹ Maingueneau ได้แบ่งสหบทออกเป็น 2 ประเภท คือ สัมพันธบทและสัมพันธสาร โดยกล่าวไว้ว่า « L'usage a tendance à employer *intertexte* quand il s'agit de relations à des textes sources précis (citation, parodie) et *interdiscours* pour des ensembles plus diffus [...] ».

¹² ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] s'efforce de gommer toute trace de l'existence d'un énonciateur individuel ».

¹³ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] s'avoue explicitement ou se pose implicitement comme la source évaluative de l'assertion ».

¹⁴ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] sans énoncer de jugement de valeur, ni d'engagement affectif du locuteur ».

¹⁵ ศัพท์บัญญัติโดย Fontanier (1977).

¹⁶ ศัพท์บัญญัติโดย Van Dijk (1981).

¹⁷ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] des manières volontaires de s'exprimer pour donner plus d'originalité, de vie, de force au discours. Elles permettent d'être expressif et donc de retenir l'attention de celui à qui l'on s'adresse ».

¹⁸ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] image de soi que l'orateur projette de lui-même dans son discours, et qui contribue puissamment à assurer sa crédibilité auprès de son auditoire ».

2019 : 93) หรือ “บุคลิกลักษณะที่ผู้กล่าววาทะ แสดงออกมาต่อผู้รับสารด้วยความจริงใจหรือไม่ก็ตาม เพื่อสร้างความประทับใจ”¹⁹ (Barthes, 1970 : 212 as cited in Thumrongsanta, 2019 : 93) ซึ่ง Maingueneau (2002 : 80-81) เรียกว่า “อุปนิสัยและบุคลิกลักษณะภายนอก”²⁰ (Caractère et corporalité) ภาพนี้จะผูกติดอยู่กับผู้ส่งสาร “เนื่องจากเขาเป็นผู้ผลิตคำพูด ซึ่งถูกมองว่าระดับประดาด้วยคุณลักษณะบางอย่าง ส่งผลให้คำพูดนี้เป็นที่ยอมรับหรือทำให้คำพูดนี้ถูกปฏิเสธ”²¹ (Ducrot, 1984 : 201) ดังนั้นหากต้องการทำให้ผู้อ่านเชื่อว่าทหกรรมที่ผู้เขียนนำเสนอ พวกเขาจำเป็นต้องสร้างภาพให้เป็นที่น่าเชื่อถือ มีเหตุผล จริงใจ น้ำหนักของวาทกรรมของเขาขึ้นอยู่กับความมั่นใจที่ถูกสร้างขึ้น และ 2) le *pathos* หมายถึง การกระตุ้นอารมณ์ผู้ฟัง หรือที่ Reboul (2005 : 60) หมายถึง “(...) ชุดของอารมณ์ การดึงดูดความสนใจ และความรู้สึกที่ผู้กล่าวต้องปลูกเร้าให้กับผู้ฟังผ่านวาทกรรมของเขา”²² โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ โน้มน้าวใจผู้รับสารผ่านการสร้างวาทกรรม (*taxis*) ด้วยถ้อยคำ (*lexis*) ที่ผู้ส่งสารจะแสดงทัศนคติต่อการพูดนั้น ๆ นั่นก็คือ “โวหารภาพพจน์” ซึ่งเป็นวิธีการที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างงานศิลป์ (style) เพื่อทำให้วาทกรรมเป็นเสมือนอาวุธในการโน้มน้าวใจหรือทำให้ผู้รับสารเชื่อ สอดคล้องกับแนวคิดของ Jakobson (1963 as cited in Thumrongsanta, 2019 : 103) ที่กล่าวว่า โวหารภาพพจน์จะสัมพันธ์กับ “หน้าที่ด้านความงามทางภาษา” (fonction poétique) หรือ Klein-Lataud (1991 as cited in Thumrongsanta, 2019 : 103) เรียกว่า “หน้าที่ทางสุนทรียศาสตร์” (fonction esthétique) ซึ่งผูกติดกับตัวสารทำให้ผู้รับสารเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมหรือคล้อยตามต่อสารนั้น ๆ ซึ่ง Jakobson เรียกว่า “หน้าที่ปฏิภิกิริยาตอบรับ” (fonction conative) (Klein-Lataud, 1991 as cited in Thumrongsanta, 2019 : 103) จากผู้รับสารหรือผู้อ่าน

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ไทยนิยมวิเคราะห์ผ่านบทร้อยกรองทั้งในรูปของกาพย์ กลอน โคลง ฉันท์ หรือโคลง ที่มีลักษณะเป็นวรรณกรรมยอพระเกียรติพระมหากษัตริย์ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเน้นการศึกษาภาพความเป็นพระมหากษัตริย์และกลวิธีการใช้โวหารภาพพจน์เป็นหลัก เช่น ในงานวิจัยของ Wingwon (1987) เรื่อง *การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมยอพระเกียรติ ในยุคสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์* พบว่า วรรณกรรมยอพระเกียรติเป็นวรรณกรรมที่มีจุดมุ่งหมายในการสรรเสริญพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ประณามพจน์ เนื้อเรื่อง และสรุป ส่วนของเนื้อเรื่องเป็นหน้าที่สำคัญที่สุด เพราะแสดงให้เห็นถึงพระเกียรติของพระมหากษัตริย์อย่างเด่นชัด ได้แก่ พระคุณสมบัติ พระราชกรณียกิจ อีกทั้ง ยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นองค์พุทธมามกะและทรงใช้ธรรมในการปกครองบ้านเมือง นอกจากนี้ วรรณกรรมยอพระเกียรติในแต่ละยุคสมัยนั้นยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมยอพระเกียรติกับประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น หรืองานวิจัยของ Theekaprasertkul (2004) เรื่อง *ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ไทยในวรรณคดีสมัยอยุธยา* พบว่า พระมหากษัตริย์ไทยในวรรณคดีสมัยอยุธยามีคุณสมบัต 7 ประการ ได้แก่ การมีชาติกำเนิดและชาติตระกูลสูง การมีบุญญาธิการ การมีรูปร่างและบุคลิกลักษณะที่ดี การมีความรอบรู้ การมีพระราชทรัพย์ การมีพระราชอำนาจและฤทธานุภาพ และการมีเกียรติยศ ส่วนงานวิจัยของ Sakoolrukkwamsook (2011) เรื่อง *ความเปรียบเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในวรรณคดียอพระเกียรติสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น* พบว่า กลวิธีการนำเสนอความเปรียบเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์มี 8 กลวิธี ได้แก่ การใช้ความเปรียบแบบอุปมา การใช้ความเปรียบแบบอุปลักษณ์ การใช้ความเปรียบแบบอติพจน์ การใช้ความเปรียบแบบสมพจน์ การใช้ความเปรียบแบบนามนัย การใช้ความเปรียบแบบปฏิเสธ การใช้ความเปรียบแบบการการอ้างถึง และการใช้สัญลักษณ์ ส่วนในเรื่องแนวคิดการใช้ความเปรียบเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

¹⁹ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] ce sont les traits de caractère que l'orateur doit montrer à l'auditoire (peu importe sa sincérité) pour faire bonne impression ».

²⁰ Maingueneau อธิบายไว้ว่า “อุปนิสัย” สอดคล้องกับลักษณะทางจิตวิทยา สำหรับ “บุคลิกลักษณะภายนอก” เกี่ยวพันกับคุณลักษณะทางร่างกาย วิธีการแต่งกาย และปฏิภิกิริยาในสังคม” (Le « caractère » correspond à un faisceau de traits psychologiques. Quant à la « corporalité », elle est associée à une complexion corporelle mais aussi à une manière de s'habiller et de mouvoir dans l'espace social).

²¹ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] c'est en tant qu'il est à la source de l'énonciation qu'il se voit affublé de certains caractères qui, par contre-coup, rendent cette énonciation acceptable ou rebutante ».

²² « [...] ensemble des émotions, passions et sentiments que l'orateur doit susciter dans son auditoire grâce à son discours ».

พบว่า พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชฐานะสูงส่งดังพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ เทพเจ้า ตลอดจนอยู่เหนือสรรพสิ่งทั้งปวง ทรงพระคุณอันประเสริฐต่อไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ทรงมีพระสติปัญญา พระคุณธรรม และพระปรีชาสามารถ และยังทรงมีสิ่งเสริมพระบารมีที่ยิ่งใหญ่ ได้แก่ ทรงมีพระราชทรัพย์อันวิเศษ และความมหัศจรรย์ที่จะทรงบันดาลให้เป็นหรือให้เกิด ความเชื่อและความศรัทธาที่จะปรากฏในงานประพันธ์มาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น และ Pakham (2023) ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในบทกวีนิพนธ์โคลงกลอน เกิดพระเกียรติ จำนวน 481 สำนวน พบว่า วรรณศิลป์ด้านการใช้ภาษาภาพพจน์มากที่สุด คือ สัญลักษณ์ รองลงไปคือ อุปมา อุปไมย อติพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ ปฏิรูปพจน์ นามนัย ปฏิภาพพจน์ และพบน้อยที่สุด คือ สัทพจน์ ส่วนภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงพัฒนาคุณภาพชีวิตและเป็นที่รักของราษฎรปรากฏมากที่สุด รองลงไปคือ ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ผู้เป็นนักปกครองและนักพัฒนาประเทศ ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ผู้มีพระเมตตาแก่พระบรมวงศานุวงศ์ขุนนาง ข้าราชการ และราษฎร ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ผู้มีพระอัจฉริยภาพ ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่ยอมรับของชาวไทยและต่างประเทศ ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ผู้มีพระจริยวัตรที่งดงาม ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงกตัญญูทวดเวทิตา และพบน้อยที่สุด คือ ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประชาธิปไตย ส่วนงานวิจัยของ Phechburi & Samranin (2018) ได้ศึกษา ภาพลักษณ์พระราชแห่งอุดมคติจากภาพพจน์ในบทเพลงเกิดพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งเป็นบทเพลงที่แต่งขึ้นในสมัยใหม่ พบว่า ในบทประพันธ์เพลงที่ถวายเป็นราชพลีปรากฏภาพพจน์จำนวน 14 วิธี ได้แก่ อุปมา อุปมาอุปไมย สัญลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สมมติภาวะ อติพจน์ นามนัย/สมพจน์ อุปมาอุปไมย การอ้างถึงปฏิพจน์ ปฏิรูปพจน์ แนวเทียบ และปฏิพจน์ เมื่อตีความภาพลักษณ์พระราชแห่งอุดมคติจากภาพพจน์ในบทเพลงเกิดพระเกียรติ พบความแปรเปลี่ยนที่ชัดเจนคือ พลวัตจากภาษาเทวราชานิยมที่สูงส่งด้วยรูปและเสียงแปรเป็นภาษาสามัญชนอันง่ายงาม แต่เมื่อพิจารณาความหมายอันละเอียดของคำจากภาพพจน์ที่สามารถบ่งชี้ความรู้สึกของนักประพันธ์ที่มีต่อพระราชสถานะได้

ขณะที่งานวิจัยที่วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ไทยที่เป็นงานเขียนร้อยแก้วเป็นภาษาต่างประเทศ ดังเช่นภาษาฝรั่งเศส จะมีกลวิธีที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ มีการนำเสนอภาพลักษณ์ที่มีวาทกรรมหลายรูปแบบ และปรากฏทั้งภาพเชิงบวกและเชิงลบ เช่น งานวิทยานิพนธ์ของ Thumrongsanta (2010) เรื่อง *Regards sur le Siam et le roi Chulalongkorn (Rama V). Analyse du discours de la presse écrite française pendant la période 1868 – 1910* (มุมมองต่อประเทศสยามและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) วิเคราะห์วาทกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ฝรั่งเศสระหว่างพ.ศ. 2411 ถึง 2453) ที่วิเคราะห์ภาพของประเทศสยามและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์วิกฤติการณ์ ร.ศ. 112 และช่วงเวลาที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ของประเทศสยามและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถูกนำเสนอผ่านรูปภาพประกอบ และตัวบทหลากหลายรูปแบบ ทั้งวาทกรรมระดับข้อความการเล่า วาทกรรมระดับข้อความการพรรณนาหรือบรรยาย วาทกรรมระดับข้อความเพื่อให้เหตุผลหรือเชิงโต้แย้ง วาทกรรมระดับข้อความเพื่ออธิบายหรือนำเสนอ และวาทกรรมระดับข้อความโต้ตอบ มีการใช้พหูพจน์ สัมพันธบท และสัมพันธสาร และผ่านการใช้คำศัพท์อ้างอิง การใช้คำศัพท์เฉพาะ การใช้คำอรรถวิทยา การใช้โวหารภาพพจน์ เพื่อให้ข้อมูลและให้เห็นภาพของประเทศสยามและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวชัดเจนมากยิ่งขึ้น หรือการนำเสนอข่าวการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชในหนังสือพิมพ์รายวันฝรั่งเศสจำนวน 5 ฉบับ ที่ปรากฏบนเว็บไซต์ ได้แก่ *Le Monde, Le Figaro, La Croix, Libération* และ *France-Soir* ดังที่ Thumrongsanta (2016) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า นอกจากจะนำเสนอข่าวหรือเหตุการณ์จริงที่เกี่ยวกับการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 ของประเทศไทยแล้ว ยังได้นำเสนอเนื้อหาหรือเรื่องราวอื่น เช่น พระราชประวัติ พระราชจริยวัตร พระอัจฉริยภาพ พระราชกรณียกิจ หรือเรื่องราวทางการเมืองในรัชสมัยของพระองค์โดยอาศัยกลวิธีการใช้พหูพจน์ สัมพันธบท และสัมพันธสาร การนำเสนอข่าวมีทั้งการนำเสนอในภาพเชิงบวกและสรรเสริญโดยผ่านการใช้วลีหรือถ้อยคำที่แสดงคุณค่าในเรื่องของพระราชจริยวัตรและพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ของประเทศไทย และภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงความพิศวงโดยเฉพาะเรื่องความเชื่อในสถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศไทย ซึ่งอาจกลายเป็นมายาคติ (mythe) หรือความจริงลวง (fausses évidences) ที่ผู้เขียนข่าวสร้างขึ้นให้กับประเทศไทยและพระมหากษัตริย์ไทยและเผยแพร่ไปยังผู้รับสารชาวฝรั่งเศสและผู้รับสารในประชาคมผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศส

ผลการศึกษา

1. ประเด็นการนำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

ผู้เขียนหนังสือ *Un roi en Suisse. La jeunesse helvétique du roi Bhumibol de Thaïlande* และ *Le Roi Bhumibol et la Famille Royale de Thaïlande à Lausanne* ได้นำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร 3 ประเด็น ได้แก่

1.1 พระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระราชวิสัยทัศน์และพระอัจฉริยภาพ

ตัวอย่างที่ (1) ทันทีที่ทรงกลับมาถึง ในหลวงทรงลงทั้งการศึกษาทางวิทยาศาสตร์เพื่อทรงหันไปศึกษาทางด้านนิติศาสตร์²³ (R.B.L. : 171)

ตัวอย่างที่ (2) ในช่วงปีท้าย ๆ ของการศึกษาในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ระหว่างปลาย พ.ศ. 2489 ถึงเดือนธันวาคม 2494 พระองค์ (พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร) ทรงเดินทางเยือนหลายประเทศในทวีปยุโรป เพื่อทรงเปิดโลกทัศน์ในพระราชภารกิจในอนาคต²⁴ (R.B.L. : 215)

ตัวอย่างที่ (3) ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ในหลวงทรงพอพระราชหฤทัยใน “งานที่เรียบง่ายและสมบูรณ์แบบ”²⁵ (R.B.L. : 249)

ตัวอย่างที่ (4) [...] พระองค์ (พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร) ทรงมีบุคลิกที่เหมาะสมกับการเป็นกษัตริย์ ทรงเป็นนักปฏิบัติและเอาจริงเอจัง เป็นผู้มีความรู้ระดับสูงที่ทรงศึกษาทางด้านวิชากฎหมายแบบสวิสที่เมืองโลซานน์ และทรงต้องการความผาสุกให้แก่ราษฎรที่แม้จะยังขาดแคลนก็ตาม²⁶ [...] (R.B.S. : 10)

จากตัวอย่างข้างต้น คือการนำเสนอพระราชวิสัยทัศน์ในการเลือกวิชาที่จะทรงศึกษาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ และพระอัจฉริยภาพในด้านการศึกษาที่ทรงทุ่มเทเพื่อให้ได้ความรู้อย่างสูงสุดของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตั้งแต่เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ที่ประทับอยู่ที่เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในตัวอย่างที่ (1) และ (2) ผู้เขียนนำเสนอว่าทศวรรษระดับข้อความการเล่าก่อนที่พระองค์จะเสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติ ส่วนในตัวอย่างที่ (3) และ (4) ผู้เขียนใช้ว่าทศวรรษข้อความระดับการพรรณนาและบรรยายคุณลักษณะของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ว่าทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานอย่างสมบูรณ์และทรงลงมือทำจริงเพื่อให้เห็นผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง

ตัวอย่างที่ (5) ใน พ.ศ. 2495 ในหลวงทรงริเริ่มใช้สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อรวบรวมเงินทุนที่จำเป็นต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของปวงชนชาวไทย (...) ²⁷ (R.B.L. : 247)

ตัวอย่างที่ (6) ในหลวงทรงเริ่มเสด็จ ออกไปยังพื้นที่ห่างไกลของประเทศอย่างจริงจังเพื่อทรงพบกับประชาชนชาวไทยทุกเชื้อชาติ²⁸ (R.B.L. : 247)

ตัวอย่างที่ (7) ในหลวงโปรดฯ ให้สร้างที่ประทับบริเวณสวนจิตรลดา และโปรดฯ ให้สร้างฟาร์มทดลองซึ่งประกอบด้วยโรงงานผลิตนมและเนยแข็งตัวอย่างและสถานีวิจัยทางด้านการเกษตร การประมง การชลประทาน ตลอดจนโครงการวิจัยทาง

²³ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Dès son arrivée à Lausanne, le Roi abandonna ses études scientifiques pour entreprendre l'étude du droit. »

²⁴ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Durant ses dernières années d'études en Suisse, entre la fin de l'année 1946 et décembre 1951, le roi a beaucoup voyagé dans plusieurs pays d'Europe, dans la perspective de ses fonctions futures. »

²⁵ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Depuis son plus jeune âge, le Roi apprécie « le travail bien fait, impeccable. »

²⁶ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Il correspond au caractère du roi, un homme pragmatique et sérieux, un universitaire qui a étudié le droit suisse à Lausanne et qui veut le bien de ses sujets, même les plus humbles. »

²⁷ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « En 1952, le Roi commença à utiliser sa station de radiodiffusion pour collecter les fonds nécessaires au développement du bien-être des Thaïlandais, [...] »

²⁸ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Le Roi se mit aussi à parcourir intensément les régions du royaume pour y rencontrer les Thaïlandais de toutes ethnies. »

ด้านวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ เพิ่มเติมขึ้น เพื่อว่าพระองค์จะทรงจะได้ทรงกำกับดูแลด้วยพระองค์เอง โดยไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทาง และเสียค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น หากสถานที่เหล่านี้อยู่กระจัดกระจาย²⁹ (R.B.L. : 248)

ตัวอย่างที่ (8) นอกจากนี้ พระองค์ (พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร) ยังโปรดฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนภายในสวนจิตรลดาสำหรับบุตรหลานของข้าราชการบริพาร และอีกหลายปีต่อมา ศูนย์การพัฒนาและผลิตน้ำมันก็ก่อตั้งขึ้นที่นี้ด้วยเช่นกัน³⁰ (R.B.L. : 248-249)

ตัวอย่างที่ (9) ในหลวงทรงสร้างโรงเรียนวังไกลกังวลที่หัวหินที่ทรงสอนด้วยพระองค์เอง โดยเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ การเรียนทางไกล ในโรงเรียนแห่งนี้ยังได้จัดให้มีการบันทึกการเรียนการสอน และได้ถ่ายทอดบทเรียนที่บันทึกไว้ฟรีตลอด 24 ชั่วโมงทางอินเทอร์เน็ต³¹ (R.B.L. : 268)

ตัวอย่างที่ (10) ในหลวงเสด็จ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์เป็นครั้งสุดท้ายเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ในฤดูใบไม้ร่วง พ.ศ. 2507 [...] ครั้งนี้จะเป็นการเสด็จ เยือนประเทศสวิตเซอร์แลนด์ครั้งสุดท้ายของพระมหากษัตริย์ไทยที่เมืองโลซานน์ เพราะว่ามีอีกสอง สามปีต่อมา ในหลวงทรงตัดสินพระราชหฤทัยอุทิศพระวรกายอย่างเต็มที่กับการพัฒนาภายในราชอาณาจักร และจะไม่เสด็จออก นอกราชอาณาจักรอีกต่อไป ด้วยทรงเห็นว่าพระราชภารกิจอันยิ่งใหญ่ในการทำให้ราชอาณาจักรพัฒนาและทันสมัยเป็นเรื่อง เร่งด่วน³² (R.B.L. : 282)

จากตัวอย่างที่ (5) ถึง (9) จะเห็นทั้งพระราชวิสัยทัศน์และพระอัจฉริยภาพในพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระบรม ชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อเสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 และ เสด็จนิวัติประเทศไทยเป็นการถาวร ผ่านวาทกรรมระดับข้อความการเล่าต่อเนื่อง โดยผู้เขียนเน้นย้ำคำกริยาว่า “ริเริ่ม” (commença / se mit) “โปรดฯ ให้” (faire + Verbe à l’infinitif) “ทรงสร้าง” (a fondé) ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับประเทศ ไทย ส่วนตัวอย่างที่ (10) เป็นวาทกรรมระดับข้อความการเล่าเมื่อครั้ง พ.ศ. 2507 ที่พระองค์เสด็จต่างประเทศครั้งสุดท้าย หลังจากนั้น พระองค์ทรงอุทิศพระวรกายให้กับการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง

1.2 พระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระราชอัธยาศัยและพระราชจริยวัตรเรียบง่าย

ตัวอย่างที่ (11) ที่ประทับแห่งแรกของพระราชวงศ์ที่เมืองโลซานน์ คือ ห้องชุด “ธรรมดา” ที่เลขที่ 16 ถนนทิสซอต³³ (คำบรรยายประกอบรูปภาพ) (R.B.S. : 10)

ตัวอย่างที่ (12) พระองค์ (พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร) ทรงแสดงให้เห็นถึงความถ่อมพระองค์และดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย³⁴ (R.B.S. : 14)

²⁹ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Le Roi fit établir sa résidence principale sur le site de Chitralada Villa. Il y annexa une ferme expérimentale, incluant une laiterie et une fromagerie modèles, ainsi qu’une station de recherche en matière d’agronomie, de pisciculture, d’irrigation et de bien d’autres secteurs scientifiques qu’il pourrait de cette façon superviser personnellement sans perdre de temps en déplacements et sans les coûts supplémentaires qu’auraient engendré des installations disséminées. »

³⁰ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Il fit en outre installer sur ce site une école pour les enfants de tous les pages de la Cour. Bien des années plus tard, y sera également ouvert un centre de développement et de production d’agrocarburants. »

³¹ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Le Roi a fondé l’école de Klai Kang Won à Hua Hin, où il a lui-même enseigné. Dans le cadre de son projet d’enseignement à distance il a également mis à disposition, dans cette école, des classes dont les cours enregistrés sont retransmis gratuitement 24 heures sur 24 par internet. »

³² ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Le Roi fit un ultime séjour en Suisse d’environ deux semaines à l’automne 1964. [...] Ce fut la dernière visite du Roi de Thaïlande à la ville de Lausanne car, quelques années plus tard, le Roi Bhumibol décida de se consacrer sans réserve au développement intérieur du royaume et de ne plus le quitter, jugeant que les travaux considérables de modernisation et de développement étaient prioritaires. »

³³ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Le premier domicile de la famille royale à Lausanne, un « simple » appartement à l’avenue Tissot 16. »

³⁴ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Il se montre humble et vit simplement. »

ตัวอย่างที่ (13) พระมหากษัตริย์ที่ทรงมีสนิยามที่เรียบง่ายพระองค์นี้ไม่ทรงสะสมเครื่องบินส่วนตัว (...) ไม่ทรงสะสมเรือยอร์ชที่ใหญ่โตพร้อมเฮลิคอปเตอร์บนสะพานเรือ ไม่ทรงสะสมปราสาทพักผ่อนบนชายฝั่งโกตดาซัวร์หรือวิลลาในฝันที่บาฮามาส ไม่ทรงสะสมนาฬิกาหรู³⁵ (R.B.S. : 161)

วาทกรรมระดับข้อความการพรรณนาหรือบรรยายที่ประทับและพระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตั้งแต่เมื่อยังทรงพระเยาว์ ดังตัวอย่างที่ (11) และ (12) หรือเมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์แล้วก็ตาม ดังตัวอย่างที่ (13) ก็แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงสมถะและดำเนินพระชนม์ชีพเหมือนสามัญชนทั่วไป

1.3 พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่รักและเคารพบูชา

ผู้เขียนหนังสือทั้ง 2 เล่ม จะนำเสนอภาพลักษณ์นี้ผ่านวาทกรรมระดับข้อความการพรรณนาหรือบรรยายเพื่อให้ข้อมูลธรรมเนียมการปฏิบัติของประชาชนชาวไทย

ตัวอย่างที่ (14) พวกเขา (ประชาชน) เติมน้ำมันลงกษัตริย์ของพวกเขาพร้อมกับเทพที่มีชีวิตองค์หนึ่ง โดยพวกเขาจะวางผ้าสีเหลืองไว้เพื่อรองพระบาท ซึ่งจะกลายเป็นสิ่งของอันศักดิ์สิทธิ์³⁶ (R.B.S. : 10)

ตัวอย่างที่ (15) ตามโบราณราชประเพณี ประธานพระครูพราหมณ์เป็นผู้ถวายพระมหาพิชัยมงกุฏ ซึ่งพระมหากษัตริย์จะทรงสวมด้วยพระองค์เอง ด้วยไม่มีผู้ใดจะสามารถกระทำเช่นนั้นได้³⁷ (R.B.L. : 223)

ตัวอย่างที่ (16) พระราชกรณียกิจต่าง ๆ ทำให้ปวงชนชาวไทยทั้งมวลเคารพและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้³⁸ (R.B.L. : 265)

การใช้กริยา “เฉลิมฉลอง” (célébrer) ในตัวอย่างที่ (14) แสดงให้เห็นว่าประชาชนชาวไทยรักพระมหากษัตริย์ของพวกเขาพร้อมกับเคารพบูชาพระองค์ไปพร้อม ๆ กัน โดยเห็นได้จากการใช้คำศัพท์ “เทพที่มีชีวิต” (dieu vivant) และ “สิ่งของอันศักดิ์สิทธิ์” (reliques sacrées) ส่วนในตัวอย่างที่ (15) และ (16) ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงพระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ไทยที่เป็นที่เคารพบูชา และความเคารพบูชานั้นก็ด้วยมาจากพระราชกรณียกิจของพระองค์ จึงทำให้เกิดความสำนึก (vénération) ในพระมหากรุณาธิคุณนั้น

2. ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผ่านการใช้พหุโฆษณา สัมพันธบท และสัมพันธสาร

2.1 กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผ่านการใช้พหุโฆษณา

ผู้เขียนนำเสนอวัจนกรรมตรงของผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่ใกล้ชิดกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาใส่ไว้ในหนังสือเช่น

ตัวอย่างที่ (17) “พระมหากษัตริย์ในอนาคตทั้ง 2 พระองค์ (พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทรและพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร) ทรงฉลาดมากและเป็นนัก

³⁵ ต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Ce roi aux goûts simples ne collectionne pas les avions privés [...], ni les yachts démesurés avec hélicoptères sur le pont, ni les châteaux sur la Côte d'Azur ou les villas de rêve aux Bahamas, ni les montres de luxe. »

³⁶ ต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Ils [...] célèbrent leur souverain comme une sorte de dieu vivant, jetant sous ses pas des carrés de tissu qui deviennent autant de reliques sacrées. »

³⁷ ต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Selon le protocole, le maître de cérémonie remet la couronne au Roi, qui la déposa lui-même sur sa tête car personne d'autre n'a le droit de le faire. »

³⁸ ต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Ces travaux lui valent le respect et une reconnaissance absolue proche de la vénération de la part des Thaïlandais. »

ประยุกต์อย่างแท้จริง พระองค์ทรงได้รับการศึกษาอย่างเข้มข้น บิดาของผมนคอยติดตามและดูแลเรื่องการศึกษาตามแบบที่พระราชชนนีของพระองค์ปฏิบัติมาตลอด” [...] ³⁹ (R.B.S. : 55)

ตัวอย่างที่ (18) “คนจำนวนไม่กี่คนรู้ว่าพวกเรามาจากครอบครัวกษัตริย์ พวกเขาจะเรียกพวกเราว่าคุณ ไม่ได้เรียกโดยออกพระยศชื่อพระวงศ์” สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ทรงเล่า, “พวกเราเป็นชาวสวิสทั่ว ๆ ไป เหมือนกับคนอื่น และพวกเราใช้ชีวิตเรียบง่ายแบบบุคคลธรรมดา” ⁴⁰ (R.B.S. : 160)

ตัวอย่างที่ (19) กี-ฟร็องซัว ดาแวร์แน ศิลปินทางด้านจิตรกรรมที่เคยหนึ่งบนที่หนึ่งเดียวกับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และยังคงจำได้ถึง “เพื่อนที่เป็นมิตรมาก มีเสน่ห์ และเป็นคนผ่อนคลาย” [...] ⁴¹ (R.B.S. : 47)

จากตัวอย่างที่ (17) การอ้างอิงวรรณกรรมตรงของ Lysandre C. Séraïdaris บุตรชายของ Cléon C. Séraïdaris ที่เคยเป็นพระอาจารย์ผู้ถวายพระอักษรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ เป็นการย้ำให้เห็นความวิริยะอุตสาหะและพระอัจฉริยภาพที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 8 และรัชกาลที่ 9 ที่มีมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์อย่างเด่นชัด ส่วนตัวอย่างที่ (18) เป็นการอ้างอิงวรรณกรรมตรงของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่เล่าถึงพระราชจริยวัตรและพระจริยวัตรของราชสกุลมหิดล ที่เรียบง่ายคล้ายสามัญชนทั่วไป เจกเช่นเดียวกับชาวสวิส เมื่อครั้งทรงย้ายมาประทับที่ประเทศวิตเซอร์แลนด์ หรือตัวอย่างที่ (19) การอ้างอิงวรรณกรรมตรงของบุคคลที่เป็นพระสหายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ ก็เป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงพระราชจริยวัตรและพระอุปนิสัยของพระองค์ ซึ่งการอ้างอิงวรรณกรรมตรงทั้งหมดนี้ล้วนเอื้อให้ผู้เขียนสร้างความเป็นภาวีสัย (objectivité) และให้ภาพความเป็นกลาง (neutralité) พร้อมกับเป็น “การเน้นย้ำสิ่งที่ผู้เขียนกำลังนำเสนอ” (valeur d'emphase) (Sarfati, 2001 : 69) ด้วยการระบุสถานะของผู้กล่าวถ้อยคำในวรรณกรรมตรงว่าเป็นผู้ใกล้ชิดที่เคยสัมผัสกับพระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทั้งหมดเป็นการแสดงภาพของผู้กล่าววาทะนั้น ทำให้ถ้อยคำของผู้เขียนน่าเชื่อถือมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังพบการอ้างอิงวรรณกรรมตรงของสื่อมวลชนสวิสที่รายงานข่าวการงานฉลองพระราชบรมราชาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

ตัวอย่างที่ (20) ฟุงชนเนืองแน่นหน้าพระบรมมหาราชวัง : “เมื่อในหลวงและพระราชินีปรากฏพระองค์ที่สี่หับัญชราชาวสยามทั้งมวลที่รอคอยอยู่เป็นเวลาหลายชั่วโมงท่ามกลางอากาศร้อนชื้นได้แสดงความจงรักภักดีพร้อมกับเปล่งเสียงด้วยความศรัทธาอย่างแรงกล้า” หนังสือพิมพ์รายวัน *Neue Zürcher Zeitung* ซึ่งเป็นสื่อมวลชนสวิส-เยอรมันที่มีชื่อเสียงมากที่สุด รายงาน ⁴² (R.B.S. : 124)

การอ้างอิงวรรณกรรมตรงของสื่อมวลชนสวิส-เยอรมันที่มีชื่อเสียงในฐานะผู้กล่าวถ้อยคำที่เป็นประจักษ์พยานของเหตุการณ์หลังพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ก็เพื่อขบเน้นให้ภาพลักษณ์ของพระองค์เด่นชัดและมีความสำคัญมากขึ้น ทั้งต่อชาวไทยและชาวสวิส ผ่านการใช้ภาพของประชาชนชาวไทย (ชาวสยาม) ที่แม้จะอากาศร้อนอย่างไรก็ตาม พวกเขาล้วนนั้นก็ยิ่งใจจดใจร่อชื่นชมพระบารมีของพระมหากษัตริย์ของพวกเขา ซึ่งสิ่งนั้นมาจากความจงรักภักดี การอ้างอิงวรรณกรรมตรงนี้มีผลต่อความน่าเชื่อถือ (effet d'authenticité) (Laroche-Bouvy, 1988 : 116 ; Maingueneau, 2002 : 119 ; Charaudeau, 2005 : 132) และก่อให้เกิดภาพความจริง (effet de réel) (Jeandillou, 1997 : 117) บางประการต่อผู้รับสารอีกด้วย

³⁹ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Les deux futurs rois étaient très intelligents et particulièrement appliqués. Ils étaient forcément bien élevés, mon père était là essentiellement pour suivre et assister l'éducation que leur mère voulait leur inculquer. »

⁴⁰ « Très peu de gens savaient que nous étions une famille royale. On nous donnait du Monsieur, Mademoiselle et non des titres de princes et de princesse, racontera par la suite la princesse Galayani. Nous étions de petites Suisses comme les autres et nous vivions la vie simple de gens ordinaire. »

⁴¹ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « L'artiste-peintre Guy-François Taverney était assis sur les mêmes bancs d'école que le roi Bhumibol et se souvenait longtemps plus tard « d'un copain super-sympa, charmant et détendu. » [...] »

⁴² ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « La foule est dense devant le Grand Palais : « Quand le roi et sa jeune épouse apparaissent au balcon, les Siamois qui ont attendu des heures dans la chaleur moite montrent leur dévotion par des cris d'enthousiasme », rapporte la *Neue Zürcher Zeitung*, le plus grand quotidien suisse alémanique. »

ตัวอย่างที่ (21) ระหว่างที่ทรงตัดสินพระราชหฤทัย พระองค์ทรงรำลึกถึงคำพูดของราษฎรธรรมดาคนหนึ่งทีกล่าวกับพระองค์หลังขึ้นครองราชย์สมบัติเมื่อปีที่ผ่านมา ในขณะที่พระองค์จะเสด็จกลับประเทศสวิตเซอร์แลนด์ว่า “ในหลวง อย่าทิ้งประชาชน” ถ้อยคำนี้ติดอยู่ในพระราชหฤทัย ถึงเวลาที่พระองค์จะต้องมาดำเนินตามทีพระชะตาลิขิตเอาไว้⁴³ (R.B.L. : 241)

ส่วนตัวอย่างที่ (21) ผู้เขียนได้อ้างวาทกรรมตรงของพสกนิกรชาวไทยคนหนึ่งทีได้กล่าวไว้กับพระบรมชนกนาถิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยใส่ไว้ในอัญพจน์แทรกในวาทกรรมระดับข้อความการเล่าของเขา หลังจากทีพระองค์เสด็จเถลิงถวัลราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 9 และเป็นช่วงเวลาก่อนทีพระองค์กำลังจะต้องเสด็จไปทรงศึกษาต่อยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ทำให้เห็นถึงความรักและความผูกพันระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยกับประชาชน

2.2 กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผ่านการใช้สัมผัสนบพ

คือการกล่าวอ้างตัวบทอื่นโดยเป็นการอ้างอิงในอัญพจน์ทีมีลักษณะเป็นบางส่วนของถ้อยคำ (fragment d'un énoncé) หรือการกล่าวพาดพิง

ตัวอย่างที่ (22) ชาวไทยจะคุกเข่า สำหรับการกราบบังคมทูล พวกเขาจะไม่สามารถออกพระนามพระมหากษัตริย์ได้ แต่จะใช้คำว่า “ฝ่าละอองธุลีพระบาท”⁴⁴ (R.B.S. : 14)

ตัวอย่างที่ (23) ตามประเพณีทีได้กำหนดไว้ ข้าราชการไทยจะน้อมกายเพื่อแสดงความเคารพและความรักอันมั่นคงต่อ “พระเจ้าอยู่หัวอันเป็นที่รัก”⁴⁵ (R.B.S. : 12)

ตัวอย่างที่ (22) เป็นวลีทีประชาชนชาวไทยใช้เรียกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของพวกเขา โดยตามวัฒนธรรมและธรรมเนียมไทยนั้น เมื่อสนทนากับผู้ที่อาวุโสกว่าหรือมีศถาบรรดาศักดิ์สูงกว่า ผู้พูดจะไม่ใช้คำเรียกทียกตนเสมอท่าน เพื่อเป็นการเกียรติ และจะไม่เรียกชื่อของท่านต่อหน้าท่านโดยตรง แต่เราจะเรียกสิ่งที่ต่ำทีสุดของผู้ที่อาวุโสกว่าหรือผู้ทีมียศสูงกว่าแทน ซึ่งก็คือ สิ่งทีอยู่ใต้ของเท้าของผู้ทีเราสนทนาด้วย เช่นคำว่า ไต่เท้า ทีใช้กับสามัญชนผู้อาวุโสทีมีบรรดาศักดิ์ ซึ่งเป็นคำเรียกสรรพนามบุรุษที่ 2 และหากบุคคลนั้นเป็นเชื้อพระวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าจนถึงพระมหากษัตริย์ คำสรรพนามที่ 2 ก็จะไปเปลี่ยนไปตามบุคคล ดังเช่นการเรียกพระมหากษัตริย์ว่า “ฝ่าละอองธุลีพระบาท”⁴⁶ มีลักษณะการกล่าวอ้างวาทกรรมของผู้อื่นให้มาปรากฏในบทความหรืองานเขียนของตนเอง โดยอยู่ในรูปวาทกรรมรายงาน (discours rapporté indirect) กล่าวคือ ผู้เขียนทำหน้าทีรายงานโดยหยิบยก “บางส่วนของวลีหรือถ้อยคำของผู้อื่น ซึ่งเป็นการอ้างอิงแบบหนึ่งให้มาปรากฏในวาทกรรมของตนเอง”⁴⁷ (Perret, 1994 : 102-103) ซึ่ง Authier-Revuz เรียกว่า “ilôt textuel” (1992 :41 et 1993 :14) และ Maingueneau เรียกว่า “ilôt énonciatif” (Maingueneau, 1987 : 108 et 2002 : 129) โดยถูกใช้เป็น “สำนวนในอัญพจน์เพื่อให้โดดเด่น” (guillemets de distinction) (Authier-Revuz, 1981 : 130) เป็นการใช่วิหารแบบหนึ่งทีใช้ภาษาในเครื่องหมายอัญประกาศ โดยกลวิธีดังกล่าว ผู้เขียนจะแฝงทัศนคติบางประการต่อสิ่งที่กล่าอ้างโดยยอมรับการกล่าวอ้างนั้นเพื่อสะท้อนให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นทีเคารพบูชาจากพสกนิกรอย่างแท้จริง

⁴³ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Au moment de prendre cette décision, il se remémora les paroles d'un simple et modeste citoyen qui lui avait dit après son couronnement, l'année précédente, alors qu'il s'apprêtait à rentrer en Suisse : « Sire, ne nous abandonnez pas ! ». Cette ferveur l'avait profondément touché. Le moment était venu de prendre en main la destinée du royaume. »

⁴⁴ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Les Thaïs se prosternent à ses pieds. Selon la formule consacrée, on ne s'adresse pas à sa personne, mais « à la poussière de ses pieds » ».

⁴⁵ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Selon le protocole qui est suivi à la lettre, les officiels thaïlandais s'inclinent très bas pour montrer leur respect et leur attachement indéfectible à leur « beloved king », leur roi bien-aimé. »

⁴⁶ คำว่า “ฝ่าละอองธุลีพระบาท” ใช้เป็นคำขึ้นต้นแทนพระมหากษัตริย์หรือพระราชินี เมื่อเขียนหรือกราบบังคมทูลด้วยวาจา ส่วนคำว่า “ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท” ใช้แทนพระมหากษัตริย์หรือพระราชินี เมื่อกราบบังคมทูลต่อพระพักตร์

⁴⁷ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] un fragment d'un discours de l'autre, une sorte de citation, mais utilisé par le locuteur primaire dans son propre discours. »

การกล่าวอ้างวัจนกรรมโดยใส่เครื่องหมายัญประกาศ “พระเจ้าอยู่หัวอันเป็นที่รัก” ดังตัวอย่างที่ (23) ถือเป็นร่องรอยของสัมผัสรบท (trace de l'intertexte)⁴⁸ กับวัจนกรรมที่เคยมีมาก่อนหน้านี้ที่หมายถึง “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” หรือ “พระปิยมหาราช” กษัตริย์ผู้เป็นที่รักของปวงชนชาวไทย ซึ่งเป็นวลีที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพถวายให้เป็นพระราชสมัญญานามแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ทรงประกาศในวันที่ 23 ตุลาคม เป็นวันคล้ายวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และยังเป็นพระมหากษัตริย์ที่ชาวสวิสรู้จัก เนื่องจากพระองค์เคยเสด็จเยือนประเทศสวิตเซอร์แลนด์เมื่อ พ.ศ. 2440

นอกจากนี้ ยังนำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผ่านการใช้สัมผัสรบทแบบการกล่าวพาดพิงที่อ้างถึงความเป็นสวิตเซอร์แลนด์

ตัวอย่างที่ (24) โชคชะตาที่มหัศจรรย์ของ “เด็กชายชาวสวิส” พระมหากษัตริย์ที่มีพลสกนิกร 65 ล้านคน”⁴⁹ (R.B.S. : 159)

ตัวอย่างที่ (25) เป็นระยะเวลา 15 ปีที่ผมสนใจในพระชะตาที่มหัศจรรย์ของกษัตริย์ “ที่มีความเป็นสวิตอย่างที่สุด” ผมไม่แน่ใจว่าวันหนึ่งจะได้พบพระองค์ท่านถึง 2 ครั้ง ได้ยินสัมผัสพระหัตถ์กับพระองค์ อยู่ต่อหน้าพระพักตร์ และได้กราบบังคมทูลกับ “เทพที่มีชีวิต” ที่ตรัสด้วยภาษาฝรั่งเศสด้วยเสียงที่เบาและทรงรู้จักทุกอย่างในรัฐโวของผมน⁵⁰ (R.B.S. : 162)

ตัวอย่างที่ (26) รูปแบบการทรงงานที่เป็นไปตามแบบฉบับ ตามที่ได้รับแบบอย่างและฝึกฝนมาในระหว่างที่พระองค์ทรงศึกษาอยู่ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ส่งผลให้ประเทศไทยพัฒนาและโดดเด่นในการอบรมเยาวชนในมหาวิทยาลัยเพื่อที่จะกลายเป็นปัญญาชนต่อไป⁵¹ (R.B.L. : 249)

ตัวอย่างที่ (27) มีคำกล่าวไว้ว่ากรุงโรมไม่ได้สร้างเสร็จภายในวันเดียว แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศไทยก้าวหน้าไปอย่างไม่เชื่องช้าแม้แต่น้อย ตั้งแต่ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จนิวัตประเทศไทยหลังจากผ่านช่วงเวลาการศึกษาในประเทศสวิตเซอร์แลนด์⁵² (R.B.L. : 265)

ตัวอย่างที่ (28) นอกเหนือจากพระราชภารกิจทางด้านการปกครองแล้ว พื้นฐานการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ของในหลวง ยังทำให้พระองค์สามารถจะนำพาโครงการต่าง ๆ ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศได้ในเวลาต่อมา ก็ด้วยมาจากการศึกษาระดับต้นที่เมืองโลซานน์นี่เอง [...]”⁵³ (R.B.L. : 119)

การกล่าวอ้างคำคุณศัพท์ “สวิส” หรือคำนามเฉพาะอย่างชื่อเมือง “โลซานน์” และชื่อประเทศ “สวิตเซอร์แลนด์” ที่เรียกว่า “ตัวบ่งชี้แบบตายตัว”⁵⁴ (designateur rigide) (Kripke (1980 et 1982) as cited in Herschberg Pierrot, 1993 : 233) โดยใส่เครื่องหมายัญประกาศหรือสำนวนในอัญพจน์⁵⁵ ได้แก่ “เด็กชายชาวสวิส” ดังตัวอย่างที่ (24) หรือ “ที่มีความเป็นสวิตอย่างที่สุด” ในตัวอย่างที่ (25) ก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้โดดเด่น หรือตัวอย่างที่ (26) (27) และ (28) แม้ไม่มีการใช้สำนวนในอัญพจน์ แต่ก็เป็นการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เขียนหนังสือทั้ง 2 เล่มนี้ที่แสดงน้ำเสียงชื่นชม ตัวอย่างดังกล่าวเป็นการกล่าวพาดพิงที่มี

⁴⁸ ศัพท์บัญญัติของ Riffaterre (1980 : 5)

⁴⁹ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « L'étonnante destinée d'un « enfant suisse », roi de 65 millions de sujets. »

⁵⁰ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Depuis une quinzaine années que je m'intéresse à l'étonnante destinée du roi « le plus suisse », je ne pensais pas le rencontrer un jour et à deux reprises, en lui serrant la main debout, les yeux dans les yeux, et converser avec un « dieu vivant » qui parle le français d'une voix douce et qui sait tout de mon pays de Vaud. »

⁵¹ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Ces conditions de travail strictes, selon un modèle et des préceptes reçus pendant la durée de ses études en Suisse, permirent au royaume d'avancer et de se distinguer en formant son élite dans les universités royales. »

⁵² ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « La diction veut que Rome ne se soit pas faite en un jour, mais l'on peut constater que la Thaïlande n'a pris aucun retard depuis que le Roi est revenu de sa période d'études en Suisse. »

⁵³ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « En effet, la formation scientifique de base de Sa Majesté le Roi Rama IX lui permettra plus tard, outre ses tâches constitutionnelles, de diriger les grands travaux scientifiques et techniques du royaume grâce à ses premières études à Lausanne, [...] »

⁵⁴ ดูเพิ่มเติมใน Kripke, S. A. (1980). *Naming and Necessity*. Massachusetts: Harvard University Press, (trad. fr. Kripke, S. A. (1982). *La logique des noms propres*. Paris : Éditions de Minuit).

⁵⁵ Authier-Revuz (1995 : 29-30 et 1997 : 35) เรียกว่า « modalisation autonymique » ส่วน Rey-Debove (1978 : 258) เรียกว่า « connotation autonymique »

ความหมายนัยประหวัด (sens connotatif) ว่าเป็นประเทศหรือเมืองที่ผู้คนมีความขยันและรับผิดชอบ จึงทำให้พระองค์ที่ทรงมีความเป็น “สวิส” หรือละม้ายคล้ายชาว “สวิส” กลายเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระราชวิสัยทัศน์ และพระอัจฉริยภาพตามแบบฉบับของชาวสวิส และการที่ได้ประทับอยู่ในดินแดนที่เจริญแล้ว จึงส่งผลให้ประเทศไทยพัฒนาในหลายด้านตามแบบอย่างประเทศสวิตเซอร์แลนด์

2.3 กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผ่านการใช้สัมพันธสาร

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังนำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผ่านการใช้สัมพันธสาร หรือที่ Authier-Revuz เรียกว่า “สัมพันธสารแฝง” (Hétérogénéité constitutive) (1984 : 198-199 as cited in Thumrongsanta, 2016 : 34) โดยการเล่าถึงอดีตบูรพมหากษัตริย์ของประเทศไทย 3 พระองค์ คือ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร (รัชกาลที่ 8) ที่ทรงเคยประทับอยู่ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พร้อมกับพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระราชวงศ์ราชสกุลมหิดล พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ในฐานะที่เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีพระราชวิสัยทัศน์และทรงริเริ่มให้ประเทศสยามเข้าสู่ประเทศแห่งการพัฒนาตามแบบอย่างประเทศตะวันตก ดังตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ (29) ในหลวง (พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร) ทรงมีไหวพริบและทรงอยากเรียนรู้ [...] พระองค์ทรงฉลาดมากและโดดเด่นในวิชาคณิตศาสตร์ พระองค์ทรงแก้ปัญหาด้วยทักษะอันชาญฉลาดที่เหมาะสมกับอายุ⁵⁶ (R.B.S. : 44)

ตัวอย่างที่ (30) นักศึกษาที่เรียนกฎหมายที่มหาวิทยาลัยโลซานน์ผู้หนึ่ง (พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร) มีสติปัญญาที่ฉลาดมาก มีจิตใจที่นิ่งสงบและมั่นคง⁵⁷ (R.B.S. : 82)

ตัวอย่างที่ (31) การเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) [...] นับเป็นจุดเริ่มต้นอย่างแท้จริงของการเปิดศักราชการติดต่อกับประเทศตะวันตกด้วยการทำสนธิสัญญาทางไมตรีและการค้ากับประเทศหลายประเทศในทวีปยุโรป⁵⁸ (R.B.S. : 28)

ตัวอย่างที่ (32) พระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกของประเทศสยามที่ทรงเริ่มดำเนินการปฏิรูปตามแบบอย่างตะวันตก⁵⁹ (R.B.S. : 28)

ตัวอย่างที่ (33) ใน พ.ศ. 2398 พระองค์ (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ได้ทรงทำสนธิสัญญาทางการค้ากับสหราชอาณาจักร และเปิดเส้นทางการค้ากับอีกหลายชาติในทวีปยุโรป รวมถึงสหรัฐอเมริกา⁶⁰ (R.B.L. : 168)

ตัวอย่างที่ (34) หลังรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชโอรสพระองค์ใหญ่⁶¹ของพระองค์ ซึ่งก็คือพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ก็แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่และชาญฉลาด⁶² (R.B.S. : 28)

⁵⁶ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Le roi a un esprit vif et curieux, [...]. Il est très intelligent et remarquable en mathématiques. Il résout les problèmes avec une facilité prodigieuse pour son âge. »

⁵⁷ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Cet étudiant à la faculté de droit de l'université de Lausanne avait une intelligence brillante, un esprit calme et pondéré. »

⁵⁸ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « L'avènement du roi Mongkut (Rama IV) [...], a marqué le début d'une véritable ère d'ouverture à l'Ouest avec la signature de traités d'amitiés et de commerce signés avec plusieurs États européens. »

⁵⁹ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Mongkut est le premier souverain du Siam à s'être engagé dans des réformes calquées sur des modèles occidentaux. »

⁶⁰ ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « En 1855, il conclut un traité de commerce avec la Grande-Bretagne, suivi par d'autres ouvertures en directions des pays européens et les États-Unis. »

⁶¹ หมายถึงที่พระราชสมภพแต่พระอัครมเหสี

⁶² ดัชนีฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « Après lui, son fils aîné, le roi Chulalongkorn (Rama V), va se révéler aussi un grand et habile dirigeant. »

สารที่ถูกลำเสนอโดยผู้เขียนนี้เป็นการนำเสนอภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ไทยในอดีต 3 พระองค์ โดยภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ในตัวอย่างที่ (29) และ (30) มาจากทั้งวาทกรรมของผู้ที่ใกล้ชิดหรือจากสื่อมวลชนสวิส ส่วนภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในตัวอย่างที่ (31) (32) และ (33) และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ในตัวอย่างที่ (34) ผู้เขียนได้กล่าวอ้างข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ซึ่งการนำเสนอดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อขับเน้นภาพลักษณ์ของพระบรมชนกนาถเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้เด่นชัดเป็นไปตามแบบแผนของพระมหากษัตริย์ไทย จากตัวอย่างทั้งหมดดังกล่าว พบว่า สารที่ถูกลำมาแทรกไว้ในวาทกรรมระดับข้อความการเล่าและวาทกรรมระดับข้อความการพรรณนาหรือบรรยายมาจากแหล่งที่มาที่หลากหลาย ทั้งมาจากการเล่าของผู้อื่นหรือสื่อมวลชนที่เคยนำเสนอข่าวหรือข้อมูลทางประวัติศาสตร์ หรือจากบันทึก หรือหนังสือที่เคยตีพิมพ์ข้อมูลของพระมหากษัตริย์ทั้ง 3 พระองค์ดังกล่าวไว้ก่อนหน้านั้น ซึ่งการใช้สัมพันธสารนี้ก็เพื่อให้ผู้รับสารได้รู้จักพระมหากษัตริย์ไทยในอดีตและเชื่อในสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบรมชนกนาถเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มากยิ่งขึ้น

3. ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผ่านการใช้คำอรรถวิทยาหรือแสดงคุณค่า

นอกจากวาทกรรมระดับข้อความการเล่าแล้ว ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ยังถูกนำเสนอผ่านวาทกรรมระดับข้อความการพรรณนาหรือบรรยาย ผู้เขียนจึงต้องอาศัยกลวิธีทางภาษาเพื่อพรรณนาให้เห็นถึงพระราชจริยวัตร พระอัจฉริยภาพ รวมถึงพระราชกรณียกิจ ได้แก่ คำอรรถวิทยาหรือแสดงคุณค่า ซึ่งพบในตัวอย่างที่ (4) (12) (13) และ (17) ที่พรรณนาถึงพระราชจริยวัตรและพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เช่น

ตัวอย่างที่ (4) ประโยค “พระองค์ทรงเป็นนักปฏิบัติและเอาจริงเอาจัง”⁶³ (R.B.S. : 10)

ตัวอย่างที่ (12) ประโยค “พระองค์ทรงแสดงให้เห็นถึงความถ่อมพระองค์และดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย” (R.B.S. : 14)

ตัวอย่างที่ (13) วลี “พระมหากษัตริย์ที่ทรงมีรสนิยมที่เรียบง่ายพระองค์นี้” (R.B.S. : 161)

ตัวอย่างที่ (17) ประโยค “พระมหากษัตริย์ในอนาคตทั้ง 2 พระองค์ ทรงฉลาดมากและเป็นนักประยุกต์อย่างแท้จริง” (R.B.S. : 15)

การนำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร แบบให้รายละเอียดจากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้การพรรณนาโดยผ่านคำศัพท์แบบประเมินค่าและตัดสินในแง่บวก (positif) ที่ทรงเป็นทั้ง “นักปฏิบัติ” (pragmatique) “นักประยุกต์” (appliqués) “เอาจริงเอาจัง” (sérieux) “ฉลาดมาก” (très intelligents) ในขณะที่การดำเนินพระชนม์ชีพ ก็เป็นไป “อย่างเรียบง่าย” (simplement) “ที่เรียบง่าย” (simples) และยังทรง “ถ่อมพระองค์” (humble) นอกจากนี้ ยังพบการพรรณนาสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงทำได้แก่

ตัวอย่างที่ (3) วลี “งานที่เรียบร้อยและสมบูรณ์แบบ” (R.B.L. : 249)

ตัวอย่างที่ (26) วลี “รูปแบบการทรงงานที่เป็นไปตามแบบฉบับ” (R.B.L. : 249)

คำคุณศัพท์ “เรียบร้อย” (bien fait) “สมบูรณ์แบบ” (impeccable) “ที่เป็นไปตามแบบฉบับ” (strictes) เป็นการใช้คำคุณศัพท์เชิงอรรถวิทยาแบบประเมินค่าและตัดสิน ถือเป็น “การแสดงจุดยืนของตนเองต่อสิ่งที่เห็นพ้องหรือไม่สนับสนุนกับสิ่งที่กำลังหมายถึง”⁶⁴ (Kerbrat-Orecchioni, 2002 : 102) และแสดงจุดมุ่งหมายแฝงของผู้เขียนคือการโน้มน้าวให้ผู้รับสาร หากพิจารณาคำคุณศัพท์ที่แสดงถึงพระราชจริยวัตรชีวิตส่วนพระองค์ ผู้เขียนจะเน้นความเรียบง่าย ซึ่งก่อให้เกิดภาพขัดแย้งกับความเป็นพระมหากษัตริย์ตามแบบฉบับทั่วไปที่ควรจะต้องมีชีวิตที่สุขสบายและหรูหรา ขณะที่หากเป็นพระอัจฉริยภาพในการศึกษาหรือการทรงงาน ผู้เขียนจะเน้นคำคุณศัพท์ที่โดดเด่น สูงสุด เพื่อให้ดูแตกต่างจากผู้อื่น

⁶³ เน้นย้ำโดยผู้วิจัย

⁶⁴ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « une prise de position en faveur, ou à l'encontre, de l'objet dénoté ».

4. ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผ่านการใช้โวหารภาพพจน์

3.1 โวหารคำศัพท์สามัญที่แสดงความจริง (Lieux communs) ซึ่งเป็นโวหารแบบหนึ่งที่ผู้สังสาร “พยายามทำให้เชื่อ ไม่ใช่ด้วยวิธีการให้เหตุผล แต่เป็นการบังคับผู้รับสารหรือผู้ฟังรับรู้ขอบเขตของค่านิยมหรือคุณค่าที่พวกเขาเหมือนจะรับรู้ได้”⁶⁵ (Robrieux, 2005 : 199) เพื่อใช้ในการให้เหตุผลด้วยคำที่ทำให้เชื่อแบบกระตบใจและให้จำยอม (arguments affectifs et contraignants) โดยการใช้คำศัพท์สามัญที่แสดงคุณลักษณะ (lieu de qualité) เช่น คำศัพท์เกี่ยวกับ “สิ่งที่ดีที่สุด (le meilleur) สิ่งที่เป็นหนึ่งเดียว (l'unique) สิ่งที่ไม่เหมือนสิ่งอื่นหรือพิเศษ (l'original ou l'extraordinaire) หรือคำสามัญที่แสดงเฉพาะไม่เหมือนใคร (lieu de l'unicité)” (Robrieux, 2005 : 204) โดยเฉพาะการพรรณนาผ่านคำอรรถวิทยาหรือแสดงคุณค่า เช่น “ฉลาดมาก” ในตัวอย่างที่ (17) “มีความรู้ระดับสูง” ในตัวอย่างที่ (4) “(พระราชภารกิจ) อันยิ่งใหญ่” ในตัวอย่างที่ (10) หรือ “สมบูรณ์แบบ” ในตัวอย่างที่ (3)

3.2 โวหารการใช้ภาพเปรียบเทียบคู่ขนาน (Parallèle) คือโวหารที่ใช้คำ วลี หรือประโยค เพื่อ “วาดภาพตัวละครสองตัวที่เปรียบเทียบและมีลักษณะเป็นคู่ขนานกัน ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนำมารวมกันหรือเพื่อสร้างความแตกต่าง”⁶⁶ (Robrieux, 2005 : 106) โดยเฉพาะการเปรียบเทียบพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร กับอดีตบรมพมหากษัตริย์ราชากับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การเปรียบเทียบดังกล่าวจะปรากฏนามวลีคล้ายกัน เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นพระอัจฉริยภาพที่เหมือนกัน ได้แก่ “ผู้นำที่ยิ่งใหญ่และชาญฉลาด” (un grand et habile dirigeant) กับ “นักปฏิบัติ” (un homme pragmatique)

Table 1 Comparison of the images of His Majesty King Chulalongkorn and His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej the Great

Vocabulary that shows the genius of His Majesty King Chulalongkorn	Vocabulary that shows the genius of His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej the Great
(34) [...] se révéler aussi <u>un grand et habile dirigeant</u> . (R.B.S. : 28)	(4) <u>un homme pragmatique</u> (R.B.S. : 10)

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเปรียบเทียบกับพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร การเปรียบเทียบดังกล่าวจะปรากฏนามวลีและคุณศัพท์วลีที่มีความหมายแสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพที่เหมือนกัน ได้แก่ “ผู้ที่มีไหวพริบและทรงอยากเรียนรู้” (un esprit vif et curieux) “ทรงฉลาดมาก” (très intelligent) กับ “ผู้ที่มีความรู้ระดับสูง” (un universitaire)

Table 2 Comparison of the images of His Majesty King Ananda Mahidol and His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej the Great

Vocabulary that shows the genius of His Majesty King Ananda Mahidol	Vocabulary that shows the genius of His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej the Great
(29) [...] a un <u>esprit vif et curieux</u> [...], est <u>très intelligent</u> (R.B.S. : 44)	(4) un <u>universitaire</u> qui a étudié le droit suisse à Lausanne (R.B.S. : 10)

3.3 โวหารการแจกแจงรายละเอียด (Énumération) โวหารนี้นอกจากพรรณนารายละเอียดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วยังแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของผู้สังสารที่ต้องการให้เหตุผลหรือเชิงโต้แย้ง ดังที่ Adam & Petitjean (1989 : 180) กล่าวว่า “ในการพรรณนา การแจกแจงรายละเอียดและการแสดงรายการไม่ได้ใส่เข้ามาแบบตามยถากรรมหรือไม่ได้ตั้งใจ แต่เพื่อ

⁶⁵ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] cherche à persuader, non par des voies rationnelles, mais en forçant l'interlocuteur ou l'auditoire sur le terrain des valeurs qu'il est censé avoir intégrées, [...] ».

⁶⁶ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] dresser un portrait comparé et simultané de deux personnages, soit pour les rapprocher, soit pour les différencier. »

จุดมุ่งหมายในการให้เหตุผลหรือเชิงโต้แย้ง⁶⁷ ดังเช่น การแจกแจงรายละเอียดโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ปรากฏในบทที่ 14 “โครงการหลวง พระราชกรณียกิจที่โดดเด่น” (Les projets royaux, travaux magistraux du roi) (R.B.L. : 267-268) ได้แก่

- การศึกษาของประชาชนในชนบท (l'éducation des populations rurales)
- ท้องถิ่นชนบท (les zones rurales)
- การเกษตร (l'agriculture)
- ธนาคารข้าว (la banque du riz)
- การเพาะเลี้ยงปลา (la pisciculture)
- การเพาะเลี้ยงกระบือและโค (l'élevage des buffles et des bovins)
- งานหัตถกรรมดั้งเดิม (l'artisanat traditionnel)
- การปกป้องแหล่งน้ำ (la protection des ressources en eau)
- การอนุรักษ์ป่า (la conservation des forêts)
- การทำฝนเทียมในพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งระยะเวลานาน (la provocation artificielle de la pluie dans les régions souffrant de sécheresse prolongée)
- การริเริ่มหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ (la création d'unités médicales mobiles)
- การสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อบรรเทาปัญหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นเป็นประจำในกรุงเทพมหานครและบริเวณชานเมือง (la construction de réservoirs de délestage pour résoudre les problèmes récurrents d'inondation de Bangkok et de sa banlieue)

การแจกแจงรายละเอียดของโครงการหลวงดังกล่าว แม้เป็นการใช้คำศัพท์สามัญที่แสดงความจริง แต่แสดงให้เห็นว่าเป็นโครงการที่พัฒนาหลากหลายด้าน และยังเป็นโครงการที่ไม่เหมือนใคร นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นคุณลักษณะพิเศษของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่เป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนาและนักริเริ่มอย่างแท้จริง

3.4 โวหารอุปมา (Comparaison) คือโวหารที่อิงอยู่กับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคำสองคำ คือ “ความสัมพันธ์ระหว่างตัวถูกเปรียบกับตัวเปรียบเทียบซึ่งมักถูกอธิบายโดยเครื่องมือทางวากยสัมพันธ์”⁶⁸ (Herschberg Pierrot, 1993 : 194) โดยคำทั้งสองนี้จะไม่อยู่ขอบข่ายคำประเภทเดียวกัน (la même isotopie) (Robrieux, 2005 : 48) ดังตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ (14) พวกเขา (ประชาชน) เฉลิมฉลองกษัตริย์ของพวกเขาราวกับเทพที่มีชีวิตองค์หนึ่ง โดยพวกเขาจะวางผ้าสีเหลืองไว้เพื่อรองพระบาท ซึ่งจะกลายเป็นสิ่งของอันศักดิ์สิทธิ์ (R.B.S. : 10)

วลีอุปมา “ราวกับเทพที่มีชีวิตองค์หนึ่ง” เป็นการเปรียบเทียบว่าพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นที่เคารพสักการะตามคติความเชื่อของชาวไทย ซึ่งแม้จะมีนัยความเป็นแฟนตาซี แต่ผู้เขียนก็ขยายความด้วยคุณานุประโยค “ที่มีชีวิตองค์หนึ่ง” เพื่อชี้ให้เห็นว่า พระองค์ไม่ใช่เทพเทวดาที่อยู่บนสวรรค์ แต่ยังทรงเป็นเหมือนมนุษย์คนหนึ่งที่ยังมีเลือดเนื้อ และการที่พระองค์เป็นเสมือนเทพด้วยเป็นผู้ที่ได้รับการเคารพสักการะจากประชาชนของพระองค์ด้วยความศรัทธา

3.5 โวหารอุปลักษณ์ (Métaphore) หรือ “โวหารข้ามรูป” (Boonmee⁶⁹, 2008 : 223-230 as cited in Thumrongsanta, 2019 : 105) เพื่อ “นำเสนอความคิดภายใต้สัญลักษณ์ของอีกความคิดหนึ่งที่กระทบใจหรือเป็นที่รู้จักมากกว่า”⁷⁰ (Fontanier, 1977 : 99 as cited in Thumrongsanta, 2019 : 105)

⁶⁷ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] l'énumération et l'inventaire, ne sont plus, dans la description, soumis au hasard, mais orientés argumentativement ».

⁶⁸ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า “[...] « la relation entre le comparé et le comparant est le plus souvent explicitée par des outils syntaxiques ».

⁶⁹ Boonmee (2008 : 223-230) แบ่งรูปเรียงของภาษาหรือ Trope ออกเป็น 4 ประเภท คือ ภาษาแบบข้ามรูป (metaphore) ภาษาแบบเคียงรูป (metonymy) ภาษาแบบลดรูป-เพิ่มรูป (synecdoche) และภาษาแบบบิดรูป (irony)

⁷⁰ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า “[...] présenter une idée sous le signe d'une autre idée plus frappante ou plus connue ».

ตัวอย่างที่ (25) เป็นระยะเวลา 15 ปีที่ผมสนใจในพระชะตาที่มีหัตถ์ของกษัตริย์ “ที่มีความเป็นสวีสอย่างที่สุด” ผมไม่เคยนึกว่าวันหนึ่งจะได้พบพระองค์ท่านถึง 2 ครั้ง ได้ยินสัมผัสพระหัตถ์กับพระองค์ อยู่ต่อหน้าพระพักตร์ และได้กราบบังคมทูลกับ “เทพที่มีชีวิต” ที่ตรัสด้วยภาษาฝรั่งเศสด้วยเสียงที่เบาและทรงรู้จักทุกอย่างในรัฐโวของผม (R.B.S. : 162)

วลี “เทพที่มีชีวิต” ในอัญพจน์ที่มีลักษณะเป็นการใช้สัมพันธบทนี้ ผู้เขียนใช้โวหารอุปลักษณ์แบบไม่ปรากฏตัวถูกเปรียบ⁷¹ (*métaphore in absentia*) และขยายความด้วยคุณูปประโยค “ที่มีชีวิต” บ่งชี้ว่าพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไม่ใช่เทพเทวดาที่อยู่บนสวรรค์ แต่เปรียบเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีชีวิตเหมือนผู้คนทั่วไป และมีนัยเป็นที่เคารพบูชาท่ามกลางพลนิกรของพระองค์ รวมถึงผู้ที่ได้ใกล้ชิดหรือได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ดังเช่นที่ผู้เขียนได้ประจักษ์มาแล้ว

3.6 โวหารปฏิทรรศน์ (Paradoxe) คือโวหารที่เป็น “การให้ข้อมูลหรือการให้เหตุผลซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป”⁷² (Robrieux, 2005 : 90) ซึ่งเป็นการให้ตรรกะที่ขัดแย้งกัน (*antilogie*) โดยคำที่แสดงตรรกะขัดแย้งนั้น “องค์ประกอบหนึ่งมีอยู่ในข้อความ ส่วนอีกองค์ประกอบอยู่ในความคาดหวังของผู้รับสาร”⁷³ (Klein-Lataud, 1991 : 89) โดยภาพปฏิทรรศน์จะถูกนำเสนอให้เห็นภาพพระราชจริยวัตรกับความเป็นพระมหากษัตริย์ เช่น

ตัวอย่างที่ (11) ที่ประทับแห่งแรกของพระราชวงศ์ที่เมืองโลซานน์ คือ ห้องชุด “ธรรมดา” ที่เลขที่ 16 ถนนทิสซ็อต (R.B.S. : 10)

ตัวอย่างที่ (13) พระมหากษัตริย์ที่ทรงมีรสนิยมที่เรียบง่ายพระองค์นี้ไม่ทรงสะสมเครื่องบินส่วนตัว (...) ไม่ทรงสะสมเรือยอร์ชที่ใหญ่โตพร้อมเฮลิคอปเตอร์บนสะพานเรือ ไม่ทรงสะสมปราสาทพักผ่อนบนชายฝั่งโกตดาซัวร์หรือวิลลาในฝันที่บาฮามาส ไม่ทรงสะสมนาฬิกาหรู (R.B.S. : 161)

จากตัวอย่างที่ (11) แสดงให้เห็นภาพปฏิทรรศน์ของความเป็นพระมหากษัตริย์กับที่ประทับที่เป็นเพียงห้องชุดธรรมดา แทนที่จะเป็นพระราชวังซึ่งหมายถึงที่ประทับของพระมหากษัตริย์ตามหลักสากล ภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นภาพความขัดแย้งระหว่างความยิ่งใหญ่ในฐานะพระประมุขของประเทศกับความสมถะของราชสกุลมหิดลที่ทรงประพฤติเหมือนประชาชนชาวสวิสทั่วไปเมื่อครั้งต้องประทับอยู่ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ หรือในตัวอย่างที่ (13) ที่มีการใช้โวหารซ้ำรูปประโยค (*Parallélisme*) คือโวหารที่ “มีการนำประโยคหรือส่วนของประโยคหรือบาท 2 ส่วนที่มีโครงสร้างเดียวกันและความยาวเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาประชิดหรือเชื่อมกัน”⁷⁴ (Ricalens-Pourchot, 2003 : 96) ที่อยู่เป็นประโยครูปปฏิเสธ *ne ... pas, ni + N., ni + N., ni + N.* คือ “ไม่ทรงสะสมเครื่องบินส่วนตัว” (*ne collectionne pas les avions privés*) “ไม่ทรงสะสมเรือยอร์ช” (*ni les yachts démesurés avec hélicoptères sur le pont*) “ไม่ทรงสะสมปราสาทพักผ่อนบนชายฝั่งโกตดาซัวร์หรือวิลลาในฝันที่บาฮามาส” (*ni les châteaux sur la Côte d’Azur, ou les villas de rêve aux Bahamas*) และ “ไม่ทรงสะสมนาฬิกาหรู” (*ni les montres de luxe*) ซึ่งสิ่งของเหล่านี้ล้วนแต่มีนัยหมายถึงสิ่งของที่พระมหากษัตริย์ทรงครอบครองได้ แต่พระมหากษัตริย์ไทยไม่ทรงมีสิ่งเหล่านี้ ภาพปฏิทรรศน์นี้จึงเป็นความตั้งใจของผู้เขียนที่ต้องการให้เห็นถึงความสมถะและพระราชจริยวัตรที่เรียบง่ายและไม่ฟุ้งเฟ้อของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ดังที่ Fromilhague (2007 : 102) สรุปไว้ว่า “ข้อความแบบปฏิทรรศน์จะบิดเบือนมูลบทหรือสภาวะเกิดก่อนตามตรรกะ และจะขัดแย้งโดยทางอ้อมกับข้อความที่ความเชื่อของโลกหรือของส่วนรวมแสดงออกมา”⁷⁵

⁷¹ Peyrouet เรียกว่า “*métaphore directe*” (2002 : 67)

⁷² ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « une affirmation ou un raisonnement qui contredisent une idée généralement admise ».

⁷³ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « L'un des éléments est présent dans le texte, l'autre dans l'attente du récepteur ».

⁷⁴ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « [...] consiste à juxtaposer ou coordonner deux membres de phrases, deux phrases ou deux vers ayant la même construction et la même longueur ou à peu près ».

⁷⁵ ดันฉบับภาษาฝรั่งเศสเขียนไว้ว่า « La proposition paradoxale manipule les présupposés logiques, et s'oppose implicitement à une proposition où s'exprimerait l'univers de croyance de l'opinion commune ».

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในหนังสือ 2 เล่มที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส คือ *Le Roi Bhumibol et la Famille Royale de Thaïlande à Lausanne* โดย Cléon C. Séraïdaris รวบรวมโดยบุตรชายของเขา คือ Lysandre C. Séraïdaris และ *Un roi en Suisse. La jeunesse helvétique du roi Bhumibol de Thaïlande* โดย Olivier Grivat พบว่า ผู้เขียนหนังสือทั้ง 2 เล่มดังกล่าวเขียนหลังจากที่ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผู้เขียนจึงพยายามแสดงภาพของตนเองให้ผู้รับสารหรือผู้อ่านได้รู้จัก ภาพของผู้ส่งสารดังกล่าวเป็นการรับประกันถ้อยคำหรือวาาทกรรมที่น่าเสนอเพื่อให้ผู้รับสารเชื่อถือ โดยหนังสือทั้ง 2 เล่ม นำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รวม 3 ประเด็น คือ พระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระราชวิสัยทัศน์และพระอัจฉริยภาพ พระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระราชอัธยาศัยและพระราชจริยวัตรเรียบง่าย และพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นที่รักและเคารพบูชา ผ่านการนำเสนอวาาทกรรมระดับข้อความการเล่าและวาาทกรรมระดับข้อความการพรรณนาหรือบรรยายพระราชประวัติเมื่อครั้งที่ยังทรงประทับอยู่เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ รวมถึงพระราชจริยวัตร พระราชอัธยาศัย และพระราชกรณียกิจ ประเด็นที่ผู้เขียนทั้ง 2 เล่มเน้นก็คือ พระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระราชวิสัยทัศน์และพระอัจฉริยภาพมากที่สุด นอกจากนี้ ผู้เขียนยังนำเสนอภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยการใช้พหุโฆษณา สัมพันธบท และสัมพันธสาร ผ่านวาาทกรรมของผู้อื่น ทั้งแบบวัจนกรรมตรง วัจนกรรมรายงาน และการกล่าวพาดพิง ที่นอกจากให้ข้อมูลที่เป็นภูมิหลังของประเทศไทยและพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร แล้ว ยังขับเน้นภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้โดดเด่นมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการรับประกันวาาทกรรมระดับข้อความการเล่าและวาาทกรรมระดับข้อความการพรรณนาหรือบรรยายของผู้เขียนหนังสือทั้ง 2 เล่มที่ต้องการยอพระเกียรติพระมหากษัตริย์ไทยว่าถูกต้องและเป็นจริง

ภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ถูกนำเสนอผ่านการใช้อรรถรสวิทยาหรือแสดงคุณค่าและไวยาธกรภาพพจน์ ล้วนเป็นภาษาสามัญและเป็นคำที่เรียบง่าย อีกทั้งผู้เขียนหนังสือทั้ง 2 เล่ม ไม่เน้นไวยาธกรภาพพจน์ที่แสดงว่าพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นดั่งสมมติเทพ ซึ่งแตกต่างจากการนำเสนอภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ไทยในวรรณกรรมประเภทอื่นอย่างกวีนิพนธ์หรือวรรณกรรมยอพระเกียรติสมัยก่อนหน้าที่เขียนเป็นภาษาไทยที่เน้นความเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีบุญญาธิการหรือมีพระราชอำนาจเหนือปวงชน อย่างไรก็ตาม แม้จะใช้คำที่เรียบง่าย แต่ก็แสดงให้เห็นภาพลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ว่าทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีคุณูปการต่อประเทศไทยอย่างมาก พระองค์ทรงงานในทุก ๆ ด้าน และทรงอุทิศพระวรกายให้กับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ และให้กับประชาชนของพระองค์ อีกทั้งพระองค์ทรงมีพระราชจริยวัตรเสมือนปวงชนทั่วไป จากภาพลักษณ์ดังกล่าวทำให้เห็นถึงความเป็นพระมหากษัตริย์ของประเทศไทยที่ไม่เหมือนใครในโลก ก่อให้เกิดความรักและความศรัทธาของปวงชนชาวไทยที่มีต่อพระองค์จากใจจริง

นับได้ว่าหนังสือของนักเขียนชาวสวิสทั้ง 2 เล่มนี้ เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อยอพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ด้วยความรู้สึกที่ชื่นชมและมีศรัทธาต่อพระองค์อย่างแท้จริง ปราศจากอคติ และปรารถนาให้ผู้อ่านชาวสวิสและประชาคมผู้ใช้ภาษาฝรั่งเศสได้รู้จักพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์นี้ในแบบอย่างของ “กษัตริย์นักพัฒนา” อย่างถ่องแท้มากขึ้น

References

- Adam, J.-M. (1987). Types de séquences textuelles élémentaires. [Basic text sequence types]. *Pratiques n° 56 : Les types des Textes*, 54-79. Metz: Cresef. (In French)
- Adam, J.-M. & Petitjean, A. (1989). *Le texte descriptif*. [The descriptive text]. Paris : Nathan. (In French)
- Adam, J.-M. (1990). *Éléments de la linguistique textuelle. Théorie et pratique de l'analyse textuelle*. [Elements of textual linguistics. Theory and practice of textual analysis]. Liège : Mardaga. (In French)

- Authier-Revuz J. (1984). Hétérogénéité(s) énonciative(s). [Utterance heterogeneity(s)]. *Langages* n° 73 : *Les plans d'énonciation*, 98-111. Paris: Armand Colin. (In French)
- Authier-Revuz, J. (1992). Repères dans le champ du discours rapporté. [Benchmarks in the field of reported speech]. *L'information grammaticale* n° 55 : *Linguistique et énonciation*, 38-42. Paris: Ballière. (In French)
- Authier-Revuz, J. (1993). Repères dans le champ du discours rapporté (suite). [Benchmarks in the field of reported speech (following)]. *L'information grammaticale* n° 56, 10-15. Paris: Ballière. (In French)
- Authier-Revuz, J. (1995). *Ces mots qui ne vont pas de soi. Boucles réflexives et non-coïncidences du dire, tome I*. [These words that do not go without saying. Reflexive loops and non-coincidences of saying, volume I]. Paris: Larousse. (In French)
- Authiez-Revuz, J. (1997). Modalisation autonymique et discours autre : quelques remarques. [Autonymic modalization and discourse of others: some remarks]. *Modèles linguistiques, tome XVII, fasc. 1 : Nouveaux discours sur le discours rapporté*, 33-51. Lille: École Nationale Supérieure d'Arts et Métiers (ENSAM). (In French)
- Boonmee, T. (2008). *Kan Patiwatra Sanyasart kong Saussure: Sentang soo Postmodernism* [Revolution of Saussure's Semiotics: Path to Postmodernism]. Bangkok: Wiphasa. (In Thai)
- C. Séraïdaris, L. (2013). *Le Roi Bhumibol et la Famille Royale de Thaïlande à Lausanne*. [King Bhumibol and the Royal Family of Thailand in Lausanne]. Genève: Slatkine. (In French)
- Chaibua, S.(1999). *Lak Kan Plae* [Principles of Translation]. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Charaudeau, P. (1997). *Le discours d'information médiatique. La construction du miroir social*. [Media information discourse. The construction of the social mirror]. Paris: Nathan (INA). (In French)
- Charaudeau, P. (2005). *Les médias et l'information. L'impossible transparence du discours*. [Media and information. The impossible transparency of speech]. Paris: De Boeck. (In French)
- Charoensin-Olarn, C. (2011). *Watakam Pattana : Umnaj, Kwamroo, Kwamjing, Ekalak, lae Kwampenuen* [Development Discourse: Power, Knowledge, Truth, Identity and Otherness]. 5th ed. Bangkok: Kirk University. (In Thai)
- Charolles, M. (1988). Les plans d'organisation textuelle : périodes, chaînes, portées et séquences. [Textual organization plans: periods, continuities, scopes and sequences]. *Pratiques* n° 57 : *L'organisation des textes*, 3-43. Metz: Cresef. (In French)
- Ducrot, O. (1984). *Le dire et le dit*. [Saying and something that is said]. Paris: Éditions de Minuit. (In French)
- Fontanier, P. (1977). *Les figures du discours*. [Figures of speech]. Paris: Flammarion. (In French)
- Fromilhague, C. (2007). *Les figures de style*. [Figures of speech]. Paris: Armand Colin. (In French)
- Grivat, O. (2011). *Un roi en Suisse. La jeunesse helvétique du roi Bhumibol de Thaïlande*. [A king in Switzerland. The Swiss youth of King Bhumibol of Thailand]. Lausanne: Favre. (In French)
- Herschberg Pierrot, A. (1993). *Stylistique de la prose*. [Stylistic of prose]. Paris: Belin. (In French)
- Hongladarom, K. (2000). *Parichaet keawkab Chonklumnoi nai Prathet Thai: Karnsuksa Kwamsampan rawang Pasa kab Udomkarn* [Discourses on Ethnic Minorities in Thailand: A Study of The Relationship between Form and Meaning]. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Jeandillou, J.-F. (1997). *L'analyse textuelle*. [Textual analysis]. Paris: Armand Colin. (In French)

- Kerbrat-Orecchioni, C. (2002). *L'énonciation. De la subjectivité dans le langage* [The utterance. Subjectivity in language. 4th ed. Paris: Armand Colin. (In French)
- Klein-Lataud, C. (1991). *Précis des figures de style*. [Precise figures of speech]. Toronto: Édition du GREF. (In French)
- Laroche-Bouvy, D. (1988). Émergence de l'interaction verbale dans la presse écrite : fonction de la citation. [Emergence of verbal interaction in the written press: function of quotation]. In P. Charaudeau (Éd.), *La presse. Produit, production, réception*, 113-130. Paris: Didier Érudition. (In French)
- Maingueneau, D. (1987). *Nouvelles tendances en analyse du discours*. [New trends in discourse analysis]. Paris: Hachette. (In French)
- Maingueneau, D. (2002). *Analyser les textes de communication*. [Analyze the communicative texts]. Paris: Nathan. (In French)
- Newmark, P. (1988). *Approaches to translation*. Oxford: Pergamon Press.
- Pakham, P. (2023). *The Image of His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great in Eulogistic Poems*. Master Thesis, M.A. in Thai Language, Naresuan University, Thailand. (In Thai)
- Perret, M. (1994). *L'énonciation en grammaire du texte*. [Grammatical utterance of the text]. Paris: Nathan. (In French)
- Peyroutet, C. (2002). *Style et rhétorique*. [Style and rhetorical figures]. Paris: Nathan. (In French)
- Phechburi, N. & Samranin, C. (2018). *The Royal Image of the Idealistic King from The Figure of speech in the Songs Glorifying the Prestige of King Bhumibol*. Ayutthaya: Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi. (In Thai)
- Prachakul, N. (2009). Samphanthabot [Intertextuality]. In *Yok Aksorn Yon Phasa 1*. [Retort the letters & Counter the language, volume I], 219-223. Bangkok: Wiphasa. (In Thai)
- Reboul, O. (2005). *Introduction à la rhétorique*. [Introduction to rhetorical figures. 4th ed. Paris: PUF. (In French)
- Rey-Debove, J. (1978). *Le métalangage*. [The metalanguage]. Paris: Le Robert. (In French)
- Ricalens-Pourchot, N. (2003). *Dictionnaire des figures de style*. [Dictionary of figures of speech]. Paris: Armand Colin. (In French)
- Riffaterre, M. (1980). La trace de l'intertexte. [The trace of the intertext]. *La Pensée n° 215 : Approches actuelles de la littérature*, 4-18. Paris: SEPIRM. (In French)
- Robrieux, J. J. (2005). *Rhétorique et argumentation* [Rhetorical figures and Argument. 2nd ed. revised and expanded]. Paris: Armand Colin. (In French)
- Sakoolrukkmawsook, P. (2011). *The figures of speech dealing with the King in the eulogies from Ayutthaya period to early Rattanakosin period*. Master Thesis, M.A. in Thai Language, Srinakharinwirot University, Thailand. (In Thai)
- Sarfati, G.-E. (2001). *Éléments d'analyse du discours*. [Elements of discourse analysis]. Paris: Nathan. (In French)
- Theekaprasertkul, P. (2004). *The images of Thai kings in literature of the Ayutthaya period*. Master Thesis, M.A. in Thai Language, Silpakorn University, Thailand. (In Thai)
- Thumrongsanta, T. (2010). *Regards sur le Siam et le roi Chulalongkorn (Rama V). Analyse du discours dans la presse écrite française pendant la période 1868 – 1910*. [The glances at Siam and King Chulalongkorn (King Rama V): a discourse analysis of French press between 1868 and 1910]. Doctoral Dissertation, Ph.D. in Sciences of Language, Université Paris Ouest-Nanterre La Défense, France. (In French)

- Thumrongsanta, T. (2015). *Stereotypes and Identities of « Thainess » in French guidebooks discourse: reality or myth*. Nakhon Pathom: Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus. (In Thai)
- Thumrongsanta, T. (2016). Polyphony, Intertextuality, and Interdiscursivity in the News on King Bhumibol Adulyadej's Death in Daily French Newspapers. *Journal of Arts*, 38(2), 13-40. (In Thai)
- Thumrongsanta, T. (2019). Construction's Strategies of "Power", "Knowledge" and "Truth" in Advertising Discourse of Whitening Products. *Journal of Studies in the Field of Humanities*, 26(1), 88-112. (In Thai)
- Van Dijk, T. A. (1981). Le texte : structure et fonctions. Introduction élémentaire à la science du texte. [The text: structure and functions. Basic introduction to text science]. In Á. Kibédi Varga (Éd.), *Théorie de la littérature*, 63-93. Paris: Picard. (In French)
- Wingwon, S. (1987). *Study and Analysis of Eulogy Literature*. Doctoral Dissertation, Ph.D. in Thai Language, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)